Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШОАТТА, 17 май, 1975 шу. • № 80 (5505). • Мах 2 кеп.

ХОРЖАМАШКА КИЙЧЛУШ

Мая хьалхара денош белгалдаьлар башха-дикача, дог гIоздоахача гIулакхашца. Советски наха, дерригача прогрессивни адамаша гIоздаьнна дездир дунен халкъашта юкъерча пролетарски солидарноста ди — ЦхьоалагIа май. Котало яьккхача вай халкъо ше чIоагIа, цхьоагIо йолаш, ленински партена гонахьа айхха кхотаденна хилар хьагойташ чакхдаьлар Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа фашистски Германи эшаь Котало яьккха 30 шу дизар дездelга.

Цхьа бутт гаргга ха яьлча, 15 июне, вай дерригача мехка санна Нохч-ГIалгIайчене а хургда РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советашка, моттигерча Советашка хоржамаш. Паччахьалкхен Iаьдала керда органаш вIашагIйохкаргъя Хьалха а санна лар декхар хургда халкъа тешаме гIулакх дар.

Хоржамех йолча Положене тIа оттаьча хаманка чакхдаьккхад хоржамий округаши участкаши вIашагIйоккилга, болх бе йолаеннай хоржамий комиссеш. Советий депутаталла кандидаташ оттабара хоржамашта хьалхара собранеш йилла-ча ханашка ю. Йолаеннай кандидаташ хьаллацара йола предприятейи учрежденейи, колхозийи совхозийи, организацейи учрежденейи коллективаи викалий хоржамашта хьалхара окружной совещанеш. Дукха къамаш дахача вай Даьхен депутаталла кандидатех эгтара хьалха цIерам яьхараш-та юкъе а ба регистрани а яьй КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост Л. И. Брежнев, Коммунистически партен Советски паччахьалкхени кулгалхой. Цо кхы цIаькказ а тешаду КПСС хьаькъалца лелаю чура а арахьара а политика чIоагIа къоабалъеш, парте денал долча штабах — ленински Централни Комитетах тешам бенна, халкъа цраз бахьан цо бечa балха боккха мах беш советски нах хилара.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дерригача советски наха санна шоаш хIара денна бечa балхаца, хоржамий кампанена юкъе хьинаре лакъа лацарца хьахьокх из мита доага. Патриотически уйла айенна болх уж хоржамашта накъа, хIара предприяте, колхозе, совхозе къахьегама керда толамаш дахарца, пятилетка тIеххьарча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра тIаберзабаь болх барна белгалдаккха лерхI дар паччахьалкхен органаш хоржилга.

ХIанз хоржамаш хила дукха ха йисаяц. Парте горкомаша, райкомаша, юкхьанцарча партийни организацеша, ерригача общественни организацеша кхы а чIоагIагIа бе беза харжархошта юкъера организаторски политически болх, социалистически къахьегама яхь шеръялар ма-могга хьайоца, бахача наьха общественни хьинар айде деза.

Укх деношка къаьстта низ болашагIа дека деза агитаторийи пропагандистийи наьха дегашка дувшаш дола дешаш. Бакъдолча советски вахаро царна торо лу цу низ болча идейни герзах пайда эца, хIана аьлча цо къаьгга хьахьокх социализма система капиталистически системал тIех хилар. Уж эргалонаш яшхар, мехка экономикей культурей хаддаяза айлуш латтилга, вай демократи дIахо а тоалуш йоагIилга дIахьокхар идеологически фронта болхлой керттера декхар да.

Советски демократизм къаьгга хьахьокх Советаша шоаш а. Къахьегамхой депутатий Советаш вай мехка боккъонца долча халкъа Iаьдала органаш я. КПСС XXIV съезда яьча ЦК Отчетни доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева аьлар: «Социалистически демократе маIани чулоацами вайна гу мехкан общественни гIулакхаштен доал деча тIа-тIа дукхагIча наха дийкъа лацарца. Общества еррига политически система, дегIауха къахьегамхой инициатива вайцига гIулакх де оттаьй коммунизм хьалъяра. Из тайпа демократи — из вай вахаре хилалза дагрдоацар, социалистически общественни отношенеш дегIайоалаяра а чIоагIъяра а хилалза дагрдоацa хьал».

Эггара демократичнегIа йолча ларда тIа уттабу вайцига Советий депутаталла кандидаташ. Вай социалистически строя санна цхьаккха а буржуазно-демократически система миллионаш болча къахьегамхошта шерра торо а бокъо а лац паччахьалкхен органашка малаш хургба белгалде. Харжархой кхажамаш дукхагIа хилийта гIерташ капиталистически мехкашка леладеш а буржуазни пропаганда демократизм я ала а гIерташ дола гIулакх вай строяна гоама да ший овлан тIара дениз.

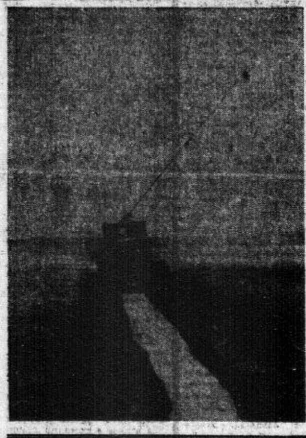
Кандидаташта юкъе миллионаш болча наха хьалхашка шоай сий даьккхача цIи хезача политически паччахьалкхени дентелашта уллув ба промышленносте, юрта боахаме, культурни бытен даькъе болх беш бола мугIарера къахьегамхой. Масала, вай автономни республикера царна юкъе я В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода приборист Ржевская Валентина Григорьевна. Грозненски районa «Юбилейный» совхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадир Хусановна Петимат Хасиевна. Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадир Мосиенко Варвара Михайловна.

Хургдолча хоржамаша лоархIаме декхараш оттаду партийни организацешта хьалхашка: советски, профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана шерагIа а къаьгагIа а дIахьокха беза советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи низ, керда дуне хьалдеш боахкарий лакха нравственни гIулакхаш. ДIайовзийта еза вай мехка бахача наьха бокъонаш. Доверенни бараша, агитатораша халкъа кандидатий биографеш шерра дIайовзийта еза харжархошта, къахьегамхой наказаш хьа гул а даь вIашагIтоха деза.

РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советий, моттигерча Советий депутаталла кандидаташ уж халкъа кандидаташ ба. Хоастам хилба царна цар хьаьнала къахьегарах, Даьхенна тешшаме гIулакх дарах. Нохч-ГIалгIайчен хIара харжархочоа дика ховлда ше харжа оттабаьрех теша мегаргволга.

БЕРРИГА ТЕРКАМ — ЯЛАТ ХЬУВКЪАДАРА!

Урус - Мартановски района Мичурина цIерагIча совхозе дIаболабеннаб дIайийна баьцаш хьакха.

— Укх тIеххьарча итт шера ейназ сона ер санна дика буц, — йоах шоллагIча отделене управляюще «Знак Почета» яха орден лелаеча Мажидов Iалаудина. 140 гектарах хIаране тIара 30 центнер йол хьокх оаха.

Цкъа дIайийча дукххача шерашка тIаювла баьцаш хьокхаш я хьайбашта доакъоаш кийчдара лаьрххIа вIашагIъелла бригада. Йол хьокхача дика къахьегаш ба трактористаш Тукаев Ваха, Детигов Махьмад, Мутаев Хьасан, кхыбараш.

Баьцаш хьакхарца цхьана чIоагIа терко ю укхаза гурахьен бIаьстии дIайийнача культураштa хий тохара а. Из болх беш я догIан хьисапе хий детта массехк установка.

Лакхерча сурта тIа: ДIайийнача баьций йол миштай хьожаш ба (аьрдехьара аьттехьа) Мичурина цIерагIча совхоза шоллагIча отделене трактористаш Тукаев Ваха, Детигов Махьмад, Мутаев Хьасан, отделене управляюща Мажидов Iалаудин, совхоза керттера инженер Цехаев Кюри.

Лохерча сурта тIа: гурахьа дийначa ялаташта хий тохаш ба.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО Е

Ахархошта аьттув боацаш нийсденначa Iалама хьалашка юрта боахама культураштa хий деттилга боккхача лоархIаме да. ХIара гектара дукхагIа хий лойя тешшаме дика хьувкъам чубахьаргба.

Ерригача республике 1975 шера 14 май тIакхоачаш ялат а цкъа дIайийча дукххача шерашка хьахула баьцаш а тIайолча 51 эзар гектара хий диллад. Цунах Шелковской района боахамашка диллар 11 эзар гектар я, Грозненски районе — пхи эзар гектар, Наурски — 5 эзар совгIа гектар.

Из вIалла да мегаргдоацаш кIезига да, республике хий дилла дезаш 115 эзар гектар хилча хIаьта а.

Хий диллача дерригача лаьтта шозлагIа хий диллар 6 эзар гектар мара яц.

ЧIоагIа ледара лел хий диллара балхаш Грозненски, Надтеречни, Наурски, Малгобекски, Урус - Мартановски, Шалински районашка. Царех хIара районе пхьа эзар гектара тIа мара хий дилладац.

Районашка иштта хьалаш оттара керттера бахьан хий диллара болх лерттIа вIаштIехь ца баккхар да. Массадолча боахамашка дийнахьеи буси даш хий деттара балхаш, йолаш йолча ерригача техниках бизза пайда эцац.

ХIара боахаме дийнахьеи буси хий детта деза, йолаш йолча хин ресурсех, техниках кхетамца пайда а эцаш. ТIаккха мара торо хургъяц хий дехкача лаьтташ тIа дика хьувкъам кхебе.

ДАЬХЕННА — ЯЛХ ЭЗАР ТОНН ЯЛАТ

Назрановски района боахамашта юкъе йоккхагIчарех я «Октябра 40 шу» яха совхоз. Цудухьа дIалучa ялатах а дика дакъа кхоач цунга. Духьал ялата лаьрхIа хIара шера цига дIаюв 2000—2500 гектар хьажкIаш. ИйслагIа пятилетка чакхйоалача шера планагIа 1900 гектар йолча, укхаза 2400 гектара тIа дIайийнай уж ялата лаьрхIа. Из культура кхееш 115 механизированни звеню я совхозе. Царна кеоте латт дукхача шерашка хьажкIаш кхееш хьабоагIа башха-дика говзанчаш. Царех ба районе цIи хеза хьажкIаш лелаераш Даурбеков Яхьья, Гелисханов Ювсап, Кодзоев Бахьаудин, кхыбараш.

—1975 шера 120 эзар тонн фуалъяьха хьажкIаш гулъяра республикански совещане дакъа лоацараша даь кхайкарал къоабалдаь хьал а лаьца, тха совхоза механизированни звеной коллективаша социалистически декхараш тIайийцад хIара гектара тIара 33 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца. — йоах совхка баьча балхах СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа Октябрьски революце орден еннача Даурбеков Iисий Яхьяс. — ХIаьта са звенос дош деннад хIара гектара тIара 50 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя.

Даурбеков Яхьяйца социалистически яхье а яьнна къахьегаш я Гелисханов Ювсапен Кодзоев Бахьаудинеи звенош. Цар а дош деннад шоай участкай хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуэца.

— Укх шера тхо декхарийла да 6 эзар тонн ялат Даьхенна дIадала. Из декхар кхоачашде торонаш я совхоза. Нагахьа санна 2400 гектарах хIаране тIара 33 центнер фуалъяьха хьажкIаш оаха чуийцача, духьал цар чотах паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъе вIаштIехьдоал тха. ХIаьта, 3000 гектара тIа гурахьа дийна ялат а чудеча, тIаккха тха йиш хургья пятилетка дIададахача шерашка тIадиса паччахьалкхен декхар дIатакха а дикача къахьегама совгIаташца КПСС XXV-гIча съезда накъадаха а, — йоах совхоза парткома секретара Арчаков Хасолта.

— Дай - мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа фашистски Германи эшаеш советски халкъо яьккхача Котaлон 30 шу дуза ди хьатIакхоачаш кхашкеи фермашкеи къахьегарий балха итогаш йир оаха. — дIахо дуаш нов. Арчакова. — Яхье котбаьнналга а лаьрхIа хIарaнена пхиппа тума ахчан премии карара-кара тела Ше вымпели дIаелар оаха звеньевойшта Даурбеков Яхьяйна. Кодзоев Бахьаудина, дояркана Даурбекова Зинайна, кхычарна.

ЧIоагIа йоакхо ю совхоза парткомо кхашка къахьегараштa юкъе боккха кхетама болх бара. Массе бригадашта тIачIоагIбаь агитатораш ба. ДикагIчарех лоархIаш ба агитатораш коммунисташ Гиреев Закре, Евкуров Лахан, Кулбужев Къажбулат, Гаракоев Ахьмад, кхыбараш. Шоай дIайхача дешашца совхоза къахьегамхой цар сарцагIбоах тIайийца декхараш сийленца кхоачашдара.

М. РАШИДОВ.

ХАЛКЪА ЧIОАГГIА ТЕШАМ БЕННАРАШ

Кердача, чIоагIа лоархIамеча этапа чу еннай вай республике хоржамий кампани. Депутаталла харжа оттабаь кандидаташ дIаязбе йолаеннай окружной хоржамий комиссеш.

Торжественни хьалашка хилар селхан РСФСР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча, 885-ча Ленински хоржамий округа окружной хоржамий комиссе заседани.

Заседани ше хьаеллаш комиссе председатела Ж. Махвева белгалдаьккхар, республика къахьегамхоша РСФСР-ен Нохч-ГIалгIай АССР-ен Лакхехьарча Советашка а моттигерча Советашка а депутаталла харжа кандидаташ оттабеча хана цIераш яьхараш эггара хила мегаргбола, эггара дикагIбола йохаргйоацача коммунистийи парте боацарийи блока викалаш хилар.

— «Электроприбор» яхача завода коллективо, — йоах цо, — массава раьза а волаш № 885 йолча Ленински хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьв РСФСР кхьча мехкашцарча гIулакхий министр Федор Егорович Титов.

Комиссе председатела хоам бир, № 885 йолча Ленински хоржамий округе гIолла ше РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта Ф. Е. Титов раьза хинна хиларах.

«Электроприбор» яхача завода парткома секретара Н. М. Ченске предложени слар Ф. Е. Титов цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязве.

Заседане дакъа лаьцараша массава раьза а волаш соцам бир **Федор Егорович Титов** № 885 йолча **Ленински** хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязве.

№ 888 йолча **Назрановски** хоржамий округа окружной хоржамий комиссе заседане массава раьза а волаш соцам бир Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Боков ХьакIаьша Хьажбийкар** цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязве.

Заседани хилар № 886 йолча **Заводской** хоржамий округа окружной хоржамий комиссе. Цига дакъа лаьцараша массава раьза а волаш соцам бир цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода приборист **Валентина Григорьевна Ржевская** дIаязъе.

№ 887 йола **Гудермесски** хоржамий округа окружной хоржамий комиссе членаша массава раьза а волаш соцам бир Грозненски района «Юбилейный» совхоза баьцадаараш леладерий бригадир **Петимат Хасиевна Хусанова** цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязъе.

№ 890 йолча Урус-Мартановски хоржамий округа окружной хоржамий комиссе заседани хилар Ьамардийнахьа. Заседани ше хьаеллаш комиссе председатела Л. А. Эльмурзаева дийцар вай хоржамий система демократех, депутаталла харжа кандидаташ оттабеш халкъо дикагIболча къонгийи мехкарийи цIераш яьха хиларах.

— Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза коллективо, — йоах цо, — массава раьза а волаш № 890 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаваьв Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель Рамазан Висаевич Вахаев.

Комиссе председатела хоам бир, Р. В. Вахаев ше № 890 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжийта раьза хинна хиларах.

Заседане дакъа лаьцараша массава раьза а волаш соцам бир **Рамазан Висаевич Вахаев** № 890 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязъе.

Заседани хилар № 889 йолча Наурски хоржамий округа окружной хоржамий комиссе. Цига дакъа лаьцараша массава раьза а волаш соцам бир цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза баьцадаараш леладерий бригадир **Варвара Михайловна Мосиенко** дIаязъе.

№ 891 йолча Шалински хоржамий округа окружной хоржамий комиссе заседане массава раьза а волаш цу округе гIолла РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязвир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIа секретарь **Магомет Ширванович Баматгиреев**.

IИЛМАН КОНФЕРЕНЦИ

Укх деношка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома политически просвещене ЦIагIа чакхъяьлар Къилбаседа - Кавказски Iилман центре йолча Лакхерча школан Нохч - ГIалгIай историе, меттеи литератураи Iилма-тохкама институтой кийчъяь хинна «Къилбаседа Кавказе хIанзара литературни процесси литературни критикеи» яхача проблемаех йола регионални Iилман конференци.

Къилбаседа Кавказа городдашкара, Дона тIарча Ростовера, Москвера баьхка хиннача Iилмахоша дийцар литература дегIаахарахи литературно - художественни критикахи дола дешаш.

Хьаьшашка моаршал а ховтташ конференци хьайийллар Нохч - ГIалгIай историе, меттеи литератураи Iилма - тохкама институтa директора, философски Iилмай кандидата С. А. Сангариева.

Конференце «СССР халкъий литература художественни прогресса типологе проблемаш» яхача темах йола доклад йир филологически Iилмай доктора Р. Ф. Юсуфова (Махачкала), «Къилбаседа Кавказа литературни критикана карагIдаьннарш де дезараш» — филологически Iилмай доктора Н. И. Глушкова (Дона тIара Ростов), «ХIанзарча хана Къилбаседа Кавказа халкъий литература дегIаахара цхьайола проблемаш» — филологически Iилмай доктора Л. А. Бекизовас (Черкесск), «Эрсийн Къилбаседа Кавказен литературай вIаши бувзам хилара цхьайолча формаех» — педагогически Iилмай кандидата С. Б. Сабаева (Орджоникидзе), «Н. Тихонова творчества Кавказах йолча тема идейно-эстетически чулоацам». — филологически Iилмай кандидата С. М. Говрова, «30-гIча шерий советски поэма жанрови эргалонаш» (Твардовске «Страна муравия», «М. Мамакаева «Наьнацара къамаьл, А. Нажаева «Жа Iу» яха поэмаш). — филологически Iилмай кандидата А. И. Тененбаума (Грозный) «Нохч - ГIалгIайче литературно - художественни критика хьалаши декхараши» — филологически Iилмай кандидата Ю. А. Айдаева (Грозный), «Калмыцки литературни критика хIанзара хьали декхараши» — филологически Iилмай кандидата В. Д. Пюрвеева (Элиста), «Дона поэзе хIанзара бакъдар» — Л. М. Юдина (Дона тIара Ростов), «Кумыкски советски литература» — филологически Iилмай кандидата А - К. Ю. Абдуллатипова (Махачкала).

Боккхача теркамца ладийгIар гулбеннараша «Тахан Къилбаседа Кавказе литературно - критически жанрах лаьцача говзала цхьадолча дешех» Т. И. Роменскаяс (Дона тIара Ростов), «ГIалгIай сатира дегIаахара наькъаш» А. У. Мальсагова (Грозный), «Нохчий советски литературе сатирически жанр дегIаяра цхьайолча белгалонех» Г. И. Яблоковас (Грозный) даьча къамаьлашка.

Конференце лоархIаме моттиг дIалоацаш яр «ХIанзарча хана Къилбаседа Кавказа литератураша вIаши бувзам лелабарах йола проблема» — филологически Iилмай кандидата И. Д. Музаева (Грозный), «Къилбаседа Кавказа халкъий керда проза» — филологически Iилмай кандидата С. А. Алиева (Москва), «Нохчий советски литература хьахулачен дегIадоагIачей эрсий писателий лоархIам» — филологически Iилмай кандидата Х. В. Туркаева (Грозный), «ХIанзарча эрсий проза тIара турпала проблема» — филологически Iилмай кандидата А. Мусукаева (Нальчик), «Нохчий литература цхьайолча стилевой белгалонех» Филологически Iилмай кандидата Б. С. Виноградова (Грозный), «Таханара калмыцки роман» филологически Iилмай кандидата Р. А. Джамбиевас (Элиста), «Вай ханарча гIалгIай литературе фольклоризма проблема» филологически Iилмай кандидата И. А. Дахкильгова (Грозный), «Табасарански литература» — филологически Iилмай кандидата М. М. Гасанова (Махачкала), «НегIий литература хьахиларахи дегIаахарахи» филологически Iилмай кандидата С. - М. Х. Акбиева (Махачкала), «Революци ялалехьарча Даргински литература истори» вокхагIволча преподавателa З. А. Магомедова яьча докладашка.

«Нохч - ГIалгIайче эрсий советски литературе» — филологически Iилмай кандидата Х. Ш. Нальгиевас (Грозный), «М. Мамакаева поэзе кердача сага проблема (20—30 шераш) — Х. М. Мусаева (Грозный), «Нохчий проза дегIаяра наькъаш» — Л. С. Тасуевар даьча къамаьлашка.

Конференце болх чакхбаьначул тIехьагIа Нохч - ГIалгIайчен езача моттигашка хилар хьаьший.

Конференце балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома школайи Iилмай отдела заведующе Р. Н. Тимошенкос.

Нов. И. И. ТУРСЕНЕВНА Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни гIишлонхо яха сийлахьа цIи яларах дола НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

ГIишлошъярен проектно-сметни гIулакх вIаштIехьдаккхарен даькъе дика хIамаш карагIдувларах Нохч-ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика заслуженни гIишлонхо яха сийлахьа цIи лойла нов. Турсенев Игорь Ильича — «Чечингражданпроект» яхача проектни институтa керттерча инженера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Г. СКЛОКИН.**

г. Грозный,
1975 шера 13 май.

«ЧЕЧЕНИНГУШВОДСТРОЙ» ГIИШЛОШЪЯРА УПРАВЛЕНЕ БОЛХЛОШТА НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА
НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Хий чугуллу Сулла-Чубутлински хьарсам доаккхача декале къахьегарах Нохч - ГIалгIай Автономии Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла «Чеченингушводстрой» гIишлошъяра управлене № 3 йолча дIа-са лелача механизированни колонна болхлошта:

Демьянов Алексей Захаровича — слесара.

Кривогузов Валентин Григорьевича — экскаватора машиниста.

Овчаров Иван Никитовича — бульдозера машиниста.

Пархоменко Алексей Семеновича — вокхагIволча прораба.

Петров Иван Трофимовича — бульдозера машиниста.

Пименов Василий Павловича — дIа-са лелача механизированни колонна начальника.

Полюхов Борис Ивановича — экскаватора машиниста.

Синюхаев Никифор Григорьевича — бульдозера машиниста.

Черкасов Александр Ивановича — прораба.

Шамаев Вахаба — экскаватора машиниста.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный,
1975 шера 13 май.

А. Н. КОСЫГИНА А. С. ДЖЕЛЛУДАЦА ДIАЙОЛАЯЬ ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЛАР

ТРИПОЛИ, 15 май. (ТАСС). Тахан чакхъяьхай КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгинаи революционни командоване Совета члена, Ливийски Iарбий Республика премьер-министра Абдель Салам Джеллудаи юкъера переговораш.

ДоттагIала хьалашка дийцар советско-ливийски юкъмоттигах дола дешаш а хIаьта иштта шинна а мехка хьашт долаш йола дунен халкъашта юкъера проблемаш а.

ТРИПОЛИ, 15 май. (ТАСС). Укхаза кулгаш яздаьд СССР-ан ЛАР-ан юкъе цхьана экономически технически гIулакхаш леладара дешаех лаьча СССР правительстванеи ЛАР-а правительстванеи юкъе даьча протокола а цхьана культурни гIулакхаш леладара хьакъехьарча соглашенена а.

Протокола кулгаш яздир ГКЭС-а председатела С. А. Скачковеи коммуникацей министра Таха Шериф Бен-Амереи, соглашенена — кхьча мехкашцарча гIулакхий министра заместителa Л. Ф. Ильичевеи просвещене министра заместителa Абделькадер аль-Атрашеи.

Советско-ливийски документашта кулгаш яздеча хана цига бар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгини ЛАР-а премьер-министр Абдель Салам Джеллуди.

Цу дийннахье а ЛАР-а революционни командоване Совета председателаша М. Каддафеца вIашагIкхийтар А. Н. Косыгин. ДоттагIала хьалашка дIахо дагабаьлар уж шин оагIорахьарча юкъмоттига дешаех шоашта хетачоа.

ТРИПОЛИ, 15 май. (ТАСС). Тахан Туниски Республике дIавахар СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин.

Аэропорте А. Н. Косыгин накъавоаккхаш вар Ливийски Iарбий Республика революционни командоване Совета член, премьер-министр А. С. Джеллуд, СРК член ливийски герзашцарча низий генерални штаба начальник А. Б. Ю. Джабер, ливийски паччахьалкхен деятелаш.

Накъавоаккхаш хиннарашта юкъе вар Ливера СССР посол И. Н. Якушин, ЛАР-е аккредитованни бола дипломатически представительствашта керте латтараш.

Советски Союзеи Ливеи Паччахьалкхений гимнаш лекхар. Сийленна оттадаьча хана хьалхашка гIолла хьал чакхбаьлар А. Н. Косыгини А. С. Джеллуди. Ливийски столица викалаша дег тIара моаршал телар А. Н. Косыгинген цунна улуврча нахаген

АТЕИСТИЧЕСКИ СОВЕТ БОЛХ БЕШ Я

Диъ шу да «Красный молот» заводе пхе секцех латта атеистий совет болх беш йола. Предприяте болхлошта юкъе беш бола атеистически болх вІаштІехьа а боаккх цо, цуна лостам а тел. ХІара квартале чакхдоаккх атеиста ди. Цу дийнахьа лектораша атеистически лекцеш еш, хІаьта политинформаторашеи агитаторашеи беседаш ю. Завода культура ЦІагІа хул хаттар дареи жоп дalареи сайреш, багагІа дувца журналаш, дына духьалара фильмаш хьувкх. ХІаьта библиотеке читательски конференцеш, дІаяхача замаи воча гІулакхех беседаш ю, атеистически литература выставкаш увттаю. Масала, дукха ха йоаццаш хилар «Тамашаш йоацача дунен тІа», «Ды халкъа опиум я» яха багагІа дувца журналаш.

СистемагІа еш я атеистически теоретически конференцеш. Иштта йола цхьа конференци хилар дукха ха йоаццаш механически цеха цІеча уголоке. Цун тема яр: «Дынеи киназаи хьакъехьарча КПСС а Советски пачхьалкхен а политика теоретически лардех» яхаш. Ше яьча доклада тІа парткабинета заведующе Л. Л. Недельковас белгалдаьккхар общество дегІаахар юхаувза реакционни низ хиларах тарра Коммунистически парте массаза а дынца идейни къовсам лоаттабеш хилар. Цу къовсаме парте хьалхе лелаю марксизма-ленинизма хьехамца. Цудухьа Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяьннача хьалхарча деношкехь а вай мехка пачхьалкхенахи школахи дІакъоастадир киназ.

Ленина яьхад дына гІулакхашца «геттара чІоагІа лоралуш» къовсам лоаттабе беза», «пропаганда наькъаца, просвещене наькъаца къовсам лоаттабе беза». Ленина из васкет кхоачашду атеисташа. Шийна беза ды лелабе мукъа бениаб вай мехка. Дуккха хІама ду халкъа культура, вахара хьал тоадара, вай общественни вахаре коммунистически гІулакхаш чІоагІдара, лоаца аьлча ды дІабалара эша социальни хьалаш хьахулийт. Бакъда хІанз а болаш ба дына гІулакхаш дарах дола законаш телха а деш, бераша дына Іоткъам бе, царга дына гІулакхаш дайта гІерта нах, берий унахцІенонна зулам а деш. Иштта бола нах уголовни бехктокхаме оз.

Дика къамаьл дир инженера-инструктора А. Д. Одиночепкос. Цо дийцар дынах лаьца В. И. Ленина баьча хьехамах.

ЛадувгІа дог доагІаш яр ЖКО начальника Д. А. Сайдалиева яь доклад. Цун тема яр: «Социализме ды баха бусаш хилара бахьанаш» яхаш. Общественни сакхетам общественни бытел тІехьабусаш хилара бахьанаш а дийца, цо теркам тІабахийтар дына духьала беш бола кхетама болх кхы а чІоагІагІа бе безаш хилара. Бахача наха интернациональни кхетам баларца ма-боаггІа бувзаш бац атеистически кхетам балара болх, къаьстта ледара бу из нохчийи гІалгІайи метта ла, кхалнаха юкъе, царех бола пропагандисташ ца тоъаш хилар бахьан долаш. Къиза идеологически къовсам латтача хьапашка моллагІа бале а ды лелабу нах гІерт советски наха шоаш еш йола влияни лаххье, цудухьа царна духьал яккха еза низ бола атеистически пропаганда.

Из дийцар «Коллективе атеистически интернациональни кхетам балар» яха доклад еш йоккхагІа йолча инженера-технолога Л. И. Мальцевас. Цо белгалдаьккхар коммунистически мировоззрени хьахилар националистически гІулакхаш дІададахарца айхха дувадена хилар. Тайп-тайпарча дынаша массаза а хьалхьеяьй национализм, дынага хьежжа нах, халкъаш къестадара уйла. Дына наькъаца чІоагІ а деш хьалхьедаьд къамашта юкъе ца безам оттара гІулакхаш. Советски мехка, общества духовни вахар дына хьехамах мукъадаьннача хьалашка хьа а хилс, тоалу коммунизм хьалъеча халкъий доттагІал. Иштта доля халкъий доттагІал да Нохч-ГІалгІайчене бахача наха юкъе латтар. Масала, хьаэцаргья вай «Красный молот». Цига болх беш ба 30-нел совгІа долча къамех бола нах. Цар барт тайна къа а хьег, шоаш бахача вІаши гІулакхаш а леладу. ХІаьта иштта вІаши лоархІаши сий деши хиларо доккха новкъостал ду производстве толамаш дахара. Цудухьа заводе болх беча нахах коммунистически къахьегама ударника цІи лелаеш 1043 саг ва, иштта нах из цІи яккха гІерташ а ва.

Вахаре леладеча коммунистически хьисаперча гІулакхехи уйлаехи цаІ да атеистически уйлаица вахаш хилар. Атеистически кхетам луча къаьстта теркам тІабохийт кагирхошта.

Заводе кІезига ба дынах тешa нах. Бакъда дына хьехама тІехьабовлара атта бараш а ба. Цу тайпарча нахаца къаьстта боккха атеистически кхетама болх бу. Масала, транспортни цехе болх беш ба бусалба ды лелабеш бола нах. Ислами цо общества деш дола зен царна дІадовзийташ царца кхетама болх бу. Царна йийшай «Ислама реакционни чулоацам», «Зикар деча мурдий хІанзара тоабаш» яха а кхыйола а лекцеш. Атеистически кхетам балара болх дика бу цига политинформатора Х. П. Эдилсултанова. «Нохчаштеи гІалгІаштеи юкъе хІанз дола дынах юхедисараш», «Ислам наьна метта духьал ба» яха а кхыйола а беседаш яьй цо. Цехе цо иштта беча балхах беркат даьннад. Укх тІеххьарча кхаь шера мархаш доастача деношка балха хьа ца воагІаш цІагІа виса цхьаккха саг вац.

Ше къамаьл деш Л. Мальцевас белгалдаьккхар завода къахьегамхой культурни образовательни боврам лакхлуш хилар, цо дына чІоагІало йохаеш хилар. ХІаьта ды чІоагІлу баьлеча, дуне кІезига довзача къеча наха юкъе.

Теоретически конференце бехке бир баха нах, къаьстта кагирхой шоашта тІехьа баха гІерта, дына гІулакхаш кхоачашдарах дола советски законодательство телхаду сектанташ, дІахо йодача хана заводе атеистически кхетам балара хьекъехьа де дезараш къоаста а дир.

К. СОКОЛОВ.

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Сихъенна дегІаухаш латт Малхбузен СибарегІен мехкдаьтта промышленность. Пятилетка чакхйоалача шера къилбаседен промыслаша мехка лургда 147 миллион тонн гаргга доагор — КПСС XXIV съезда 1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара пхе шера плана Директивашка лийрхІачул 22 миллион тонн дукхагІа. Ерригсоюзни социалистически яхье хьинаре дакъа а лоацаш, Ленина орден лелаеча Главтюменнефтегаза дуккхача эзарнех латтача коллективо хьалхарча квартала план тІеххкоачаш а яь, мехка мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дІадахийтад 34 миллион тонн совгІа «Іаьржа дошув». Ер сурт даьккхад мехка керттерча мехкдаьтта промысле — Самотлоре. ХІара дийнахьа укхаза доаккх 224 эзар тонн доагор — Башкирин Куйбышевски области санна йоккхача мехкдаьтта районаша шиние а доаккхар вІашагІтехача а шозза дукхагІа.

СУРТА ТІА: Самотлорера цІе байракх. Шу доладеннача денз Ленина орден лелаеча «Нижневартовскнефть» яхача мехкдаьттеи гази йоаккхача управлене промысловикаша кхаь бетта план тІеххкоачаш а еш, 19 миллион тонн мехкдаьтта даьккхад.

И. САПОЖКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЕЧА ЙОАКХОНГА ХЬЕЖЖА

ИйслагІча пятилетке цхьа шу дІадахийтадац Наурски района «Красное Знамя» колхоза шурий-товарни ферма къахьегамхоша планал совгІа колхоза пайда ца беши шура яккхарен из пачхьалкхенга йохкарен декхараш кхоачаш ца деши.

Дика дІадоладаьд цар пятилетка ер тІеххьара шу а. Толамца кхоачашйир шура яккхаран из пачхьалкхенга йохкаран йола хьалхарча квартала план. ДІадахача шера апрель, май бетташка хІара дийнахьа пачхьалкхенга йохкаш хинначул юкъера лаьрхІача 2,2 тонн дукхагІа я хІанз хІара дийнахьа йохка шура а.

— Квартальни план кхоачашъяро дог гІоздаккханзар тха ферма коллектива. Соахка хьалхарча квартале яьккха хинначул 4 килограмм кІезигагІа хилар укх шера хьалхарча квартале хІара кхоабача Іаттагара яьккха шура.—Из дувцаш собрани хилар апрель бутт болалуц, — дувц ферма бригадира Къахьегама Цеча Байракха орден лелаеча Хунариков Язита. — ГІалаташ гуча а даьха уж дІадахара мероприятеш вІаштІехьъяьхар. КастагІа чакхдаха лаьрхІар контрольни бож беттилга, цкъа дийттачул тІехьагІа доахан шозлагІа детта, хІаьта шура цІена хургйолаш хьайбаш цІенагІа леладе декхарийла бир дояркаш.

Цу гІулакхаша новкъостал дир хьайбаш леладерашта шура алсамъяккха.

Ферма дояркашта юкъе яьржача яхье хІанз хьалха я А. Гайпбекова. Хьалхарча квартале цул дукхагІа шура яьккханзар районерча цхьанна а дояркас. Соахка а районе хьалхара моттиг яьккхар цо.

Цул дукха тІехьабисац дуккхача хана денз хьаьнала къахьегарах укх шера Къахьегама Цеча Байракха орден енна дояркаш А. Алхазурова, С. Батрисханова, А. Батыева, З. Джамбетова. Ткъаьн шин дояркех цаІ йисенаар ферме хьалхарча квартала план кхоачаш ца еш.

МоллагІча ферма дояркаша доахка толамаш бежа Іуша беча бахках тийша да. Раьза ба дояркаш беша Іуша Къахьегама Цеча Байракха орден лелаеча Язуев Эскарха, Батиев Іаддала доахана деча Іуинала. Дика хьож уж доазанга.

— Продукци дукха хиларо дог гІоздаккхац нагахьа санна маьха из еза хилча. Цудухьа деррига а ду ферма къахьегамхоша шура яккхарга дІадодар ма-могга лохде гІерташ. — Цу даькъе толамаш даха карагІ а доал тхона, — йоах ферма зоотехника Закриев Сайд-Іаьлас. — Иштта соахка хьалхарча квартале яьккхача шурийла дарегІа хилар укх шера хьалхарча кхаь бетта яьккхар.

Ши-шегІа хьахилац толамаш. Дукха низ, хьинар дІалу наха царга кхачалехьа. Иштта да «Красное Знамя» колхоза шурий-товарни ферме а. Наьха къахьегама овсарле алсамъяккхара, балхачара безам совбаккхара дукха гІулакхаш ду колхоза, ферма кулгалхоша а. Социалистически яхь ниисса вІаштІехьъяьккха лелаяра хадданза йоакхо ю. Ферма цІеча уголоке хьоккхамий улг да хьалтеха. Цу тІа дийнахьа цхьан дояркас яьккха шура дІаязъю ферма учетчика У. Мишиева.

ХІара бетта иттлагІча дийнахьа яхьа итог ю. Хьалхара моттиг яьккхача дояркана, бІежа Іуна ахчан преми, карара кара лу цІе вимпел лу, царех «Молния» яхача къахьегама листокаш тІа язду. Бетта цкъа ферма болхлой собрани ю. Цига бетта лелаьча яхьа итог ю. Хьалхара моттиг кхача доярка сийна ферма контора кхалхаьа. Ше байракх айо. Цул совгІа собране дуккхийсдолийта хинача гІалатех, уж дІадахара наькъаш белгалдоах, дикагІболча хьайбаш леладерий опыт йоацх.

Дика Іалашбаьб нах болх беча хана эшача гІирсаца а спецбарэкъашца а.

Шоаех еча йоакхонга хьежжа болх а бу ферма къахьегамхоша. ИйслагІча пятилетка планагІа 4 эзар тонн йоккха езаш хиннача диъ шера 4400 тонн совгІа шура ехкар пачхьалкхенга. Йийтта доярка иттлагІча пятилетка чотах болх беш я хІанз.

Боккха теркам тІабохийт ферма кулгалхоша болхлой политически кхетам лакхбара. Дунен тІа бахача тайп-тайпарча къамех болча наха юкъе машар чІоагІбеш коммунистически парте, цун Центральни Комитето денох, вай мехка хиннача, доазол дехьарча [illegible] хоамех дувцаш хІара [illegible] дийнахьа политинформаци ю коммуниста Закриев Сайд-Іаьлас.

ХІанз укх шера 15 июне Советашка хургйолча хоржамашка кийчо еш ба ферма къахьегамхой. Шура яккхари из пачхьалкхенга йохкараш йола ах шера план цу дийнахьа кхоачашъе лаьрхІад, хІаьта шера план — 7 ноябрь тІа кхоачаш.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДІАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГІУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

СИЙРДАЧА ВАХАРЕРА ІАЬРЖА ІАТТАШ

Дог гІоздоаккхаш хоза, дІайха дера апрела ди. Іалам сомадоалаш латтар. ХьатІаяла йоаленнача баьцашеи зизашеи баьццара кІувс биллабар довкъашка. Ерригa хьунаш заггІе екайора оалхазарий иллеша. Лаьттаи тІара иразе вахар хестадора дерригача Іаламо.

Цхьабакъда, цу ерригача вахара хознещца хьапит долаш бацар къематденга са тувсаш, дунеи ираз дита нах. Хьацарах Іоухаш, бувхьаш, босегІа урагІаболхаш латтар уж. Даьлагара кхыдола вахар — Іаьхарте яр цар йийхар.

— Ва-а-а, тха хьажа, ва-а-а, тха устазІ — яхаш мукъ беттар цар йиш хаьлача оазашца. — Хьога ба тха болх, оарцагІвала, мичав хьо!..

Халача боралца, шюрттига, бехача новкъа гІолла, итта, пхийтта, ткъо волаш — тоабашца боагІар маІа вах а кхалнах а. Царна юкъе бар къоаной а фезгаш тухка бераш а.

Кхача гІийртача Кунта-Хьажий наьна каша тІа, гув тІа сайцар уж. ХьатІакхаьчар тІехьовсараш а. Дукха ца гоаш шовзткъа саг, шолха го а баь, хьалхагІа укхаза хингарана ІогоІабаь шаьрбаьча гувна тІа зикар де волавелар. ТІехь-тІехьагІа сихлора зерат де баьнача «бусулба вежарий» борал «Іулилахь - гІулилахь» яхаш сихаелича зикара тІехьвиса бокъо йолаш вацар цхьаккха — тІехьвусар гІадж Іетте меттаволлавора туркхас. [illegible] «Іулилахь-гІулилахь, ва-а устазІ», — цІогІарч деттар шокъ енача «бусулба вежараша». КІаьд ца луш ма-даггара мурдашта гонахьа го боахаш, пилхьа сенна кхеесташ яр букарйийрза йоккха саг. «Маьл боаккхаш» боаххараашта тІера хьацара кІур хьалгІеттар. Юххера Іаьхарте ехаш дуІа де эттар шокъ тІераяланза бола мурдаш.

ХІаьта гонахьа дІахьежача ма-даггара кхехкаш дар бакъдола беркате вахар. Гаьнара хозар трактораша деш дола таташ. БІаьстан-кхашкара балхаш деш бар къахьегамхой. Лоамал босешка даржаш дар колхозий Іулаш. Машинаш коашка юртбоахама культураш дІее техника кийчъеш бар механизатораш. ХІаьта укхаза, каша тІа, гулбеннараш цхьан хІамаца бала болаш бацар. Цар берриґа бусулба нах тІабехар — «хьащ дунеьнах ца а тешаш, къематан деха шоашта даьлагара», яхаш. Шейхашкеи устазашкеи кхийн уж цар шоай къинош тІераяккхар дехаш, на увзара къематдена хьатІакхаьчача тешаме волча мурда устазо га даккхирга дог доах.

Дына керте деттараш, харц йола дына гІулакхаш бахага хьаллаццийта шоаш гІертача хана цхьане а кхетадеш доацача къоръа тІарча дешаех пайда ийца Іац. Цар берригa низ тІабохийт наха юкъера шоай сий айде, шоаш яхар царга дайта гІерташ. Къаьстта йоаккхо ю кхувш йоагІа тІехье шоай тоабашта юкъеозара. Цун тешал ду Первомайское яхачеи Гуни яхачеи юрташта юкъе латтача цу «безача» гув тІа зикар даьча мурдашта юкъе вин кІаьнк хиларо а. Царех шиъ — Алхан-Юртарча юкъерча школе 4-гІчеи 5-гІчеи классашка деша ваьгІа Мутаев Адами Мутаев Сайд-Эмии.

Мурдашта гонахьа го боахаш хиннача йоккхача сага дІатІадолх тхо. КІаьнка кулг а лаьца латт из. КІаьнка керта тІа фезг тув.

— КІаьнк школе хила ма везарий, хІана воалаваьа Іа из укхаза? — хетт оаха.

— Могаш вац ер. Укхаза воалавича вераргва аьнна хезадар сона нахагара, — жоп лу цо, юстара а хьежаш.

— Бакъдац из, — йоах Первомайске бахача наха, — нагахь санна дына керте латтараша бувцача фаьлгах тийшача, тханцига цхьаккха унахо хила йиш яц. Цхьан хана Кунта-Хьажас хий меннача «безача» хьаста чура хий а мел оаха. ХІаьта а кхыча моллагІча юрта барел кІезигагІа бац тха юрта унахой. Лораш — уж ба цамогаш хинначунна дарба дераш.

— Цкъа хинна хІама дувцаргда аз шоана, — къамаьла юкъеэккх цу юрта вахаш вола цхьа воккха саг.

— Шаьла вахаш цхьа гаргара саг ва са. Къайлахьоргдац аз, чІоагІа ды лелабеш саг вар из. Дукха ха яр цун бер ца хула. Из бахьан йита саг цІайийтар цо. Цул тІехьагІа цхьаькха йоалайир. Цо кІаьнк вир цунна. Сов гІадвахача дас из бахьан даьла а пайхамар а хоаставеш мовлат дешийтар. Цхьабакъда уне вар кІаьнк. Из верзаве гІерташ массагІа ваха хилар из молла волча, массагІа жайнаш даьхар цунна, массагІа зерате воалавир цо из укхаза, Кунта-Хьажий наьна каша тІеи Бухарана йисте ядача «езача» моттигашкеи! Цхьабакъда кІаьнк тоаваланзар, дукха ха ялале велар из. Цу хана даим хьехар дора аз цунна: — «Лорага вига хьай кІаьнк, Аюп. Цо дарба дергда цунна». ЛадувгІа тиганзар цо сога, медицинах тешаш вацар из. ХІанз оамалгахьа вийрзав. Совхозе балха ва. Сесаго кхы а ши кІаьнк ваьв цунна. УнахцІена болаш хьалкхувш латт уж. Царна лоадам боацаш хІама ма-хилангге а хІанз ведда лор волча вода из. Мурдашцара гІулакх хоададьд цо. ВІалла вовзаргвоацаш хувцавеннав Аюп. Цхьабакъда мел боккха мах беина хиннад из хувцавалар?

Къамаьл дац, бахача наха идейно-политически кхетам луча доккха зе ду мурдий тоабашеи дынах тІехьдиса гІулакхаш хьаллувцарашеи.

Цу хьакъехьа лаьца дувц Первомайски юрта Совета исполкома председатела Арсалиев Шаранес:

«Кунта-Хьажий нана дІаелла йоаллача зерате ухаш болча дынах тешараша тха Первомайске баха нах къаьстта беза лоархІаш ба, цхьан хана шоай устаз лийннача юрта уж бахаш хиларах. Цхьабакъда оаха-м боккха бала лов. Цхьайолча хана дукха гул а бале боагІа зерат дераш, царна юкъе цамогаш бола нах а кул. Массане а ерригача юрта цаІ мара боацача хьаста чура хий ийлу. Царех цхьабараша шоай бІеха пхьегІа чуІетт хьаста чу, цуина юхе Іохай ламаз эц, юрт яккха баьхкача саьна, цІогІарч а детташ зикараш ду. Хьаста гІаж кхоссал мара гаьна йоацаш школа я. Дувца хьашт дац дешархошта уж мел новкъа ба. Лер... дІайолхац урокаш, бераш уйлах доах. Из бахьан дешарах лерттІа кхетац уж, новкъарле ю бераш коммунистически кхетамца хьалкхеде. Кхыбола хьовзам а кул юрта из зерат бахьан.

Зерате баьккараш дІабахачул гІехьагІа бІарчча кІира доаккх тха юртахоша нувхехи хоттахи шоай ковши улицаши цІенъеш. Зерате ухараш керттерча даькъе гІаш а боацаш машинашца ух. Шийна е балха гІулакха юртара араваьнна саг е гІаш а е вордаца а чакхвала йиш йоацаш деррига наькъаш дІалоац цар. Укхаза доацача гІулакха уха дер дайнараш юхасовцабе беза ха хьатІакхаьчай сога хьаьттача».

Цо яхар бакъдеш юрта деррига наькъаш дІалаьца латтар зерате нах боалабеш епа грузовой автомашинаш. Республика тайп-тайпарча боахамийн ведомствайн доалахьа йола пачхьалкхен транспорт яр из. Ераш я царех цхьаьраш: 25-28 ЧИЗ, 07-53 ЧИЗ, 26-26 ЧИГ, 64-00 ЧИД, 81-26 ЧИД, 55-12 ЧИГ, иштта кхыраш. Уж машинаш доалахьа йола боахамаши ведомстваши: НГІАССР «Межколхозстрой» треста АТХ, ДОСААФ-а Грозненски районни отделени, Гудермесски РСУ, Грозненски транспортни предприяте Урус-Мартановски филиал, № 383 йола гІишлон-монтажни поезд, юрта боахама министерства ПМК, Малгобекски района ДУ-1545. Цар водителаш: Батаев Іийса, Тавзаев Сайд-Селим, Акмелов Мовли, Бадалов Шаржруди, Исраилов Далак, Даутаев Махьмад, М. Евлоев.

Шоай доалахьарча машинашца нах боалабеш укхаза баьхкабар Назрановски района ТІой-Юрта Кирова цІерагІча улицагІа, № 8 йолча цІагІа ваха, цхьаннахьа балха воаца Арчаков Къурейш (машина № 51-29 ЧИЖ), цхьаннахьа а балха воаца Урус-Мартановски района Рошни-Чу яхача юрта ваха М. Умышев (машина № 64-45 ЧИЖ), иштта кхыбараш.

Из рейс е бокъо луш дола документ дацар цхьаь/ цхьан водителага, цудухьа даккха бахьан доацаш висар царех хІаравар. Цу гІулакхо цІенхаштта уйлаш яйт. Лакхе хьоахабаьча боахамий кулгалхой транспортах пайда эцара лерттІа тІахьожам лоаттабеш боацача тара да. Цул совгІа факто тешал ду къахьегамхошта идейни кхетам балара болх боахамий общественни организацеша эсала вІаштІехьбаькха хилара.

Белгалде доагІа, Веденски районе из болх дикагІа лелабелга.

Цу хьакъехьа лаьца справка лу парте райкома секретара Д. Мачигова:

— ЛоархІам болаш болх чакхбаьккхаб оаха тІеххьарча хана бахача наха интернациональни, патриотически атеистически кхетам балара, — яхаш дувц цо. — Иштта, бІаьстан юхье Первомайское яхача юрта нах зерате ухилга теркал а даь де дезар даьд оаха уж цига ца ахийтара. Района ерригача барайтта юрта Советашка бахача наьха сходаш чакхъяькхай. Цига хоадам болаш къамаьл хиннад КПСС Нохч-ГІалгІай обкома Х-гІча пленума соцам кхоачешбара, коммунистически кхетам, материалистически мировоззрени йолаш нах кхебара хьакъехьа, дына культаех йола законодательство ды лелабераша кхоачашде дезаш хиларах. Из болх боаггІача тайпара дІачаккхабаккха парте райкома шийна викалаш — коммунисташ, къахьегама ветеранаш, производстве хьалхе лелаераш бахийтаб.

Къахьегамхошта идейно-политически кхетам балара болх чІоагІбаьб юххьанцарча партийни организацеша, юкъара образовательни школаша, культурно - серлалон учреждениеша, «Знание» обществон юххьанцарча организацеша. Гуни, Первомайское яхача юрташка вІашагІъелла болх беш я агитационно - пропагандистски группаш. Укхаза художественни самодеятельноста коллективо шийн концертни программашка критика ю дына тІехьдисача гІулакхашта.

Идеологически болх цхьа комплексах баро торо енна зерате ухаш бола нах юхатоха. Нагахь санна 1973 шера Кунта-Хьажий нани цІаеллача зерате ваха пхи эзар саг хиннавале, дІадахача шера шозза кІезигагІа баьхкар уж. ХІаьта укх шера кхы а кІезигагІа

Шеко йоацаш, дог гІоздоаккха итог я из, цхьабакъда паргІате хила мегаргва яхилга дац из. ХІанз а тІехь Іодикаладац шоай герз мурдий тоабаша. Шоаш деш дар хьалха санна гуччахьа цар ца дой а, хІанз а тІехь дынах тешаш болча наха юкъе шоай сий чІоагІде гІерт уж. Из цІаккха дицдалийта йиш яц.

М. МАЗИЕВ,
С. ШАДИЕВ,
«Грозненский рабочий», «Сердало» газетий спецкораш.

ПЯТИЛЕТКАНА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Дерригача халкъо политически а къахьегама а хьинар айдаь дІадоладаьча ийслагІча пятилетка тІеххьарча шера КПСС Центральни Комитето партега, советски халкъага даьча Кхайкаоала жоп а луш, шерра социалистически яхье баьннача промышленноста, гІишлошъеча болхлоша хьинаре къахьег халкъбоахама планаши тІанйца социалистически декхараши толамца кхоачашдара.

КПСС XXV съезда сийленца накъадахара йола социалистически яхь тІа-тІе шерагІа ярьжаш латт заводашкеи фабрикашкеи.

ИйслагІча пятилетка тІеххьарча шера бин бетта итогаша хьахьокх еррига республика хьийцача керттера задане толамца кхоачашъяьлга.

Хьалхарча даькъе лакхъеннай общественни производства эффективность, тоаденнад технико-экономически хьокхамаш.

Промышленни продукцена реализаци ярен дукхагІйола керттера изделеш арахецарен бин бетта план ханал хьалха кхоачашйир республика промышленни предприятей коллективаша.

Бин бетта планагІа лаьрхІачул совгІа маьхала яьккхар 12 миллион сома маьха товарни продукци, шера тІанйцача социалистически декхарех планал совгІа реализаци е эзар 22 миллион сома маьха йолча.

Дика къахьегама толамаш даьхад промышленноста керттерча доакъоша.

Мехкдаьтта, газ, электроэнерги яккхара, мехкдаьтта химе продукци, бензин, хица тІоаеш лелхийта насосни агрегаташ, тракторни прицепаш, трансформаторни подстанцеш, силови шкафаш, электрографически аппараташ, шурий промышленноста эша оборудовани арахецара пачхьалкхен план тІеххкоачашъяьй. Толамца кхоачашъяьй пачхьалкхен план промышленноста кхыча доакъоша а. ПланагІа лаьрхІа хинача бесса кийчъяьй хьу, яьккхай ардакх, арахийцад чухьнахьеи тІехьнахьеи дувхаду, пазата барзкъаш, швейни изделеш, дулх, колбасни изделеш, дулхадаьтта, мерзача шурий продукци, кондитерски макаронни изделеш, халкъа эша кхыдола товараш.

ДІабахача бин бетта эгтара дикагІа къахьийгачарех я СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически комбината. А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Карабулакски химически реагентий завода, Грозненски «Электроприбор» завода, Нефтегазпромавтоматика СПКБ опытни завода, «Трансмаш» завода, Вознесенски газ чакхйоахача завода, кхыча предприятей коллективаш.

Цу предприятешка 1974 шера хьалхарча бин бетта хинначул дикка дукхагІа хиннай цу юкъа арахийца товарни продукци, тІеххкоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани. Социалистически яхье хьалха латтарех хиларах тарра республикански Сийлен доска тІа а яьхай уж.

Цу предприятешка бизза пайда ийбу производственни мощностех, машинех, оборудованех, шерра социалистически яхь а йоаржаьь тІагІертта къовсам лоаттабу бедал, материалаш, доагор, электроэнерги, балха ха кхоара.

Производства эффективность, арахецача продукце дикал лакхъяр, республика экономика айяр дувзаденна да технически прогресс ярца, цу даькъе хьинаре дакъа лоац изобретателаша, рационализатораша.

Масала, хьаэцаргья вай СССР 50 шу дизара цІерагІа йола Грозненски химически комбинат. Цу комбинате 1975 шера хьалхарча квартале 370 рационализаторо кийчйир 248 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейихьача 188 рационализаторски предложене пачхьалкхенна 760 эзар сом пайда бир. Цу предприяте хІара пхелагІа вола болхло рационализатор ва.

А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе кийчъяьча 125 рационализаторски предложенех производствана юкъейихьача 71 рационализаторски предложене пачхьалкхенна 21 эзар сом пайда бир.

Ерригa республика хьанийцача къахьегама овсарле лакхъяра задани 101,3 процент кхоачашъяьй. Укх шера бин бетта дІадахача шера цу юкъа хинначул къахьегама овсарле лакхъеннай СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически комбинате 7 процент, А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе — 12 процент, заводашка: «Электроприбор» — 11 процент, «Трансмаш — 9 процент. Цу предприятешка дегІа мел ена продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах дегІаена я.

Из иштта дале а республикерча дуккхача предприятеша бизза пайда эцац шоай тороенехи кхоачамехи.

Бин бетта план кхоачашъяц 7 промышленни предприятс, цар пачхьалкхенна дІа ца луш йисай 940 эзар сома маьха товарни продукци.

Продукцена реализаци яра пачхьалкхен план кхоачашъяьц Назрановски кирпичаш еча завода, рудай йоахаш ца материалаш хьа а йоахаш чакхйоахача Карабулакски завода, «Художник» фабрика, кхыча предприятей коллективаша.

Республикерча 31 предприяте кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра задани. Царех я: Грозненски ремонтно-механически завод, ГІ. Ахриева цІерагІа йола «Электроинструмент» завод, крупнопанельни домостроене Аргунски завод, «Чечингсельстрой» треста аьшкбетона конструкцей завод, гІишлой материалийи гІишлой индустрен Аргунски комбинат, Малгобекски Назрановски кирпичаш ю заводаш, кхыйола предприятеш.

КІезига моттигаш нийслац ер е вож производственни участок тІехьаюсаш хилар шоай бехкагІа дац яхаш кулгалхой бехказа бовла гІерташ, хІаьта цар шоай аргІагІа де дезар дац машинех, оборудованех, балха низах, материальни ресурсех бизза пайда эцара.

Масала, Назрановски трикотажни фабрика коллектив дуккхача хана производственни планаш кхоачаш ца еш хиннай, дукха трикотажни изделеш дика ца хилар бахьан долаш лерттІа дІайолхацар. ХІаьта хІанз? Къахьегамеи материальни резерваш оарцагІа яхара тІадерзадаь дукха балхаш дарах продукцена реализаци яра бин бетта план 115 процент кхоачашъяьй фабрика коллективо, къахьегама овсарле а планагІа лаьрхІачул лакхъеннай. Трикотажни изделеш арахецара пачхьалкхен план 19 процент тІеххкоачашъяьй.

Цу коллективо ле дезаш кхы а дуккха да, хІаьта дІайолаялара хьалхара юхьиг во яц.

Къахьегам вІаштІехьбаккхара даькъе республикерча дуккхача предприятешка цІенхашттара кхоачамбоачараш нийслу, дукха балха ха зехьа йоаю, болхлой дІа-юха бувлаш хувцалу, цу гІулакхаша дегІаахийтац общественни производства эффективность.

Дукха балха ха зехьа йоаю Ермоловски ДОК-е, шекар доаккхача заводе, Октябрьски консервни заводе, кога гІирс беча фабрике, дулх доаккхача комбинате, кхы цхьайолча предприятешка.

Оттаяь планаш кхоачашъяра технико - экономически хьокхамаш тоадара керттердар да хІара предприяте машинашка, оборудованега биззача низаца болх байтар, балха ха зехьа йоваргІйоацаш гІулакх дар, производствой къахьегами кхетамца вІаштІехьбаккхар.

1975 шера январе — апреле республикерча подрядни гІишлон организацеша 1974 шера хьалхарча бин бетта лаьрел дукхагІа даьд гІишлон-монтажни балхаш, цхьабакъда ерригa республика хьанийцача юкъарча капитальни вложеней план кхоачашъяьяц.

ТІехьа юсаш я Нохч-ГІалгІай гІишлошъю управлени, Новогрозненски ТЭЦ-а гІишлошъю управлени, «Севкавнефтегазстрой» объединене номераш 9, 11, 12 йола гІишлошъю управленеш, «Консервплодоовощ» производственни объединене Грозненски № 10 йола ПМК, кхыраш.

ГІишлон-монтажни балхий план кхоачаш ца ярах йиллача хана эксплуатаце дІателац производственни культурно-бытовни объекташ.

Наха чубаха цІенош хьалдарен уж эксплуатаце дІадаларен бин бетта план а кхоачашъяьяц. Ха тилийта хьалъеш я цхьайола лоархІаме культурно-бытовни объекташ: цирк, драмтеатр, широкоформатни кинотеатр, троллейбусни депо, пачхьалкхен университета здани, Грозера быта ЦІа, кхыйола объекташ.

ДІахо ла йишйоацаш мела лел «Лермонтовский», «Грозненски шурий», совхозашка деттача доахана йола комплексаш хьалъелга.

ГІишлон балхаш эсала вІаштІехьдахарах, бизза гІишлон техниках, автомобилех пайда ца ийбарах, болхлой къахьегаш боацаш зехьа ха йоаярах, болхлой дІа-юха бувлаш хувцабаларах, пускови объекташ сихагІа хьалъяьяхара массаза санна материальни наьхен резерваш оарцагІа ца яхарах хьалъяьяланза гІишлош дукха я республике.

Боахамашкарча хьалаша дІадех тІа-тІа а дикагІа болх белга, производствана кулгалдара боарам айбелга.

Республика промышленноста боккха экономически низ, техника, бедала запасаш, боахамашта кулгалдара йола йоккха опыт я.

Из тешамеи чІоагІеи йола база ларде а лувцаш, хьагуча а йоахаш бизза пайда ийбе беза ерригача резервах. Цхьаккха промышленни предприятии гІишлошъю организации тІехьаюсаш хургйоацаш гІулакх вІаштІехьдаккха деза.

Промышленни предприятей, гІишлошъеча организацей кулгалхойи инженерно-техническа болхлойи декхарийла ба бин бетта баьча балха итогий кІоарга анализ а яь, тІехьабусаш хилара бахьанаш тахка, уж дІадахара де дезар де, пайда мел эцанза йола резерваш производствана юкъе а йоалаеш оттаяь планаши тІанйца социалистически декхараши кхоачаши тІеххкоачаши деш КПСС XXV съезд хьаеллача денча сийленца накъабаха.

П. ГРЕБЕНЩИКОВ,
Нохч - ГІалгІай АССР статуправлене начальник.

ЭЗАРАШ СОМАШ КХОДАЬД

ХІара бетта къахьегама толамаш доахаш хьайоагІа Грозненски бурув тохара балхий управлене коллектив.

Ханал хьалха кхоачашъяьй ерригача коллективо бин бетта бурув тохара план.

Дукха ха я цхьаццайола бурув деттарий бригадаш графикал хьалхаяьнна. Царех я Тайсаева, Мерзоева, Мау, Мельникова, Джандарова кулгалдеш йола бригадаш.

Химреагенташта, утяжелителашта, осташта, электроэнергена, кхыдолча хІаман кхоабар бахьан долаш эзараш сомаш пачхьалкхен руакъ кходаьд бурув деттараша.

Уж толамаш доахаш чІоагІа новкъостал ду бурув деттарий коллективашта юкъе шерра яьржа лелача социалистически яхьо. Цу яхье хьалха латташ хьайоагІа «Бурунная-1» яхача моттиге тІехкІоаргча скважинана бурув тоха йола Шидиев Іумар начальник вола коллектив.

Д. ГАБАЕВ.

ДЕПУТАТА СИЙ

Итт шу хьалха дар из. Аргунера «Пищемаш» яха завод болх бе йолаенна кхоалагIа шу мара дацар. Тоьаш бацар специалисташ, бокъонца вIаштIехьъяккханза яр производство. Цу хана заводе балха еара Нутаева Азман.

— МалагIа болх булургба хьога? — хьаттар предприяте кулгалхоша.

— ЦIаьхха цу хаттара жоп дала хала да, хьожаргья-кх, оаш хьабеннар кхоачашберг-ба аз-м, — юха йистхилар Азман.

Хьалха цхьанна а заводе къахьегаш ца хинна кхалсаг чоалхавеча балха тIа яхийта лоархIабанзар кулгалхой. Тайп-тайпара балхаш кхоачашде хьожайир из: цехашка лостам бора, нийнаш дулар. Цу хана Азмана зувра пехашка болх бу нах. Цар беча токарни, фрезерни, слесарни балхаша цецйоавхар из. Къаьстта дог дIаувра токара говзалца. Из говзал караерзае шийна дагадехалга дIаьлар цо шийна улув болх беча кхалнахага.

«Фуд Iа дувцар, кхалсага болх бац хьона из, цхьа кхалсаг ейнайий хьона укхаза станока хьалхашка латташ», — яхаш тайп-тайпара къамаьлаш дора цар.

Цар дувцараша шек ялийтанзар Нутаева. Цо чIоагIо йир токарь хила. ХIаьта заводе кулгалхоша къоастадир Азмана дагадеха дика хIама. Из яр предприяте кхалнахах эггара хьалха станока хьалхашка дIаотта лаьрхIар.

Хьалхарча хана хало дар Нутаевайна. Бакъда говзал сихагIа караерзае бокхха безам хиларо аьттув лора цунна хелонаш эшае. Цул совгIа новкъостал дора коллективо. Къаьстта цу юкъе доккхагIа дола дакъа лаьцар токаро Шаипов Вахас. Ткъаь итт шерал совгIа цу говзалах болх беш хьавоагIача Вахас шийн йоккха опыт дIалора Азмана. ХIара денна токарни «къайленаш» йовза яьлар ученица.

Уж денош дагалувцаш Нутаевас дувц: «ЦIаккха дицлургдац сона Шаипов Вахий гIо — новкъостал. дукха къахьийгар цо сох токарь е гIерташ. Массаза улув хулар. Са аьттув ца баьлча хьаллоацар, хьехамаш дора. Цо кийчбаь кхы а говзанчаш ба тха цехе а заводе а. Цудухьа ткъай даь санна сий ду оаха Вахий...».

Итт шу цхьан заводе... ДIауйла йича дукха ха яц из. ХIаьта Азмана цу юкъа карагIдийна дика гIулакхаш дукха да. Дикка хувцамаш хиннад цун вахаре а. Завода болхлошта юкъе шийн тайпан цIи хьалхе лелаечарца хилийта бокъо яьккхай цо.

Мишта вIаштIехьдаьннад цун из?

Нутаева цIаккха хиннац атта моттиг лехаш. Из массаза эшача, накъаяргйолча хила гIийртай. ХIара денна яхар санна шийн говзал лакхъеш хьаенай. ХIаьта хIанз Азман лакхарча разряда токарь я. Сборочни цеха лаьрхIа оатхаш кийчъю Нутаева болх беш йолча механически цеха коллективо. Из болх бехктокхаме болга хеча цо дукха къахьег продукце дикал совъяккхара, из дукхагIа арахецара. 130—140 процент — иштта я цун смении норма.

Предприяте болхлошта юкъе шерра яьржай социалистически яхь. Цу яхье хьинаре дакъа лоац Азмана. Цо яхь лелаю шийна улув болх беча токараца Бофщигова Iайшетаца. Уж ши кхалсаг я цехе яхьа сийг летабераш. Цул совгIа, профсоюза цеховой комитета член хиларах тарра, болхлошта юкъе яхь ниисагIа, пайда баргболча оагIорахьа дIаяхьара дукха къа а хьег Нутаевас.

Азман дика производственниц хинна Iаь. Из тIехдика наставник а я. Цо дукха кхалнах Iомабаьб токаралла. ХIанз уж шIи хеза говзанчаш ба.

—Цехашка къахьегаш дукха кхалнах ба хIанз. Нутаевас юкъезаьб уж производственни гIулакхашта. Массанахьа кхув из хьинар дола кхалсаг. Цо хьинара декъа лоац коллектива юкъарча вахаре цудухьа массане сий деш, лоархIаш я из, — йоах завода партбюро секретара Драмарецкая Надежда Николаевнас.

Цу тайпара тешал ду Азмана из уел йовзачо. ХIаьта пунах тешам бенна шозза хержай из Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета депутаталла. Харжархой наказаш кхоачашдара шийн низ кхобац цо. Цу хьакъехьа цхьа масал доаладергда вай.

Нутаевайца болх беш йола токарь Идигова Рукъият ера из йолаш... Шийн цIагIара хьал во да, квартира яц аьнна леткъар из. Азмана техкар цун цIагIара хьал. ТIаккха дерригa гIулакх завода кулгалхошка, профсоюзни организацега дIааьлар. Идигова Рукъет хIанз кердача квартире ях. Дика производственница я из.

Завода кхалнаьха совета член хиларах тарра а дукха болх бу Азмана кхалнаха юкъе. ДIаяхача замах юхедиса гIулакхаш дIадахара де дезачох беседаш ю, производственни гIулакхаш дувц.

Предприяте цIи хезача токара Нутаева Азмана къахьегама лакха мах баьб Даьхено. Пятилетка дIададахача шера хьинаре къахьегарах «Знак Почета» яхача орденаца белгалдаьккхай из. ХIаьта цу шера елар цунна «1974 шера социалистически яхье котало яьккхар» яха знак а. Цул совгIа цун совгIаташта юкъе я Ленински юбилейни медаль а.

— Цу совгIаташа дIахо йодача хана кхы а дикагIа болх бе декхарийла ю со, — йоах Нутаева Азмана, — аз дош лу укх кагарча шера сай социалистически декхараш ханал хьалха кхоачаш а даь 1976 шера 24 февралe хургйолча вай парте XXV-ча съезда сийленца накъаяха. Из уйла я тха завода ерригача коллектива а.

Р. ЦОЛОЕВ.

ПЯТИЛЕТКА ГВАРДЕЕЦ

Толамца чакхдаьккхар дIадаха шу Гудермесски района «Терек» совхоза коммуниста Дуруев Ахьмада кулгалдеча комсомольско-кагирхой бригада кхаш леладераша. Дика дуга хьувкъам кхебир цар. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 46 центнер чуйийцар из культура. Къаьстта дика къахьийгар цу бригада Геримсултанов Усмана кулгалдеш йолча дуга кхедеча звенос. Цу звено коллектива хIара гектара тIара совхозе эггара дукхагIа — 50,2 центнер дуга чудера. Из толам баьккхарах У. Геримсултановна КПСС Нохч-ГIалгIай обкома, республика Министрий Совета, облсовпрофа Сийлен грамота елар.

Доккхийча правительственни совгIатаца белгалваьккхар бригада кулгалхо Дуруев Ахьмад а. «Знак Почета» орден елар цунна.

Атта баьккха толам бац из. Хьалха ца хиннача тайпара кIезига лоа дуллаш чакхдаьлар Iа. ТIоадал кIезига йолаш эттIар лаьтта. Каспийски форд болча оагIорахьара бIайха мух хьеккхар. Массехк ди даьккхар цо ца соцаш. 240 гектара тIара цIендаь дIадихьар гурахьа дийна кIа. Паччахьалкхенна ялат дIадалара план кхоачаш ца еш йиса мегаш яр. Из кхоачамбоацар ниислургдоацаш сиха цхьа гIулакх вIаштIехьдаккха дезаш дар. Бригада собране дийцар из дош. Майрра соцам бир. Гурахьа дийна кIа хиннача дуга кхеде лаьрхIар. Совхоза цхьабола специалисташ тешацар цу гIулакхо пайда лургхиларах. Цхьабакъда къонача бригадиро чакхдаьккхар бригадо лаьрхIар.

Дика кхетадора Ахьмала лаьрхIар кхоачашдар бригада кхаш леладарех, цар къахьегама овсарлех тийша долга. Цу хьакъехьа къамаьл а хилар бригада собране. ДIахайтар бригадиро коллективага лаьрхIар чакхдоаккхаш халонаш ла езаргйолга, дукхача кхоачамбоацараща къовсам доаттабе безаргболга. Бригада хIаране кхетадир хьалхашка латта декхар мел бехктокхаме да а из кхоачаш ца дича дардоацилга а.

БIаьсти юв культураш дIае йолае дукха ха йисаяцар. Дуга дIаде кийчо яра цу юкъа дукха балхаш де дезаш дар. ХIара саго дийнахьа, сахьата де девар белгалдаьккхар, балхий график оттайир.

Эггара хьалха хих йоакхо е езаш яр. Кхетадора бригада коллектива толам шийн ханнахьен дикен хий дилларах тийша болга. ХIаьта бехктокхаме хийттача тайпара дика чакх а баьккхар из болх. Дуга дIаде доладе деза ха хьатIакхачалехьа чакхдаха кхоабир бригада кхаш леладераш данза даргдоацаш хинна кхыдола балхаш а.

Дуга дIаде эггара хьалха араяьхар шоай агрегаташ къонача механизатораша Г. Дакаева, А. Муцурова, Л. Дуруева, И. Косуева.

ДикагIйолча агротехнически хана дIайийна яьккхар из культура. Шийн ханнахьа хий дуллаш, удобренеш тоссаш дика хьувкъам кхебе гIерташ хьинаро ца деш къахьийгар диззача аьхки. Хьийга къа зехьа да а довнзар.

ХьатIакхаьчар хьувкъам чуэца беза ха. Шоай комбайнаш араяьхар кхай тIа къоняча комбайнераша М. Хамзатханова, М. Темирбулатова, С.-А. Хамзатханова, кхычар.

Хьувкъам сихен цIенен чубара шерра яхь яьржар механизаторашта юкъе. Цар балханара моральнии материальнии безам совбаккхара лаьрхха мероприятеш вIаштIехьъяьхар.

Къаьстта дика къахьийгар Темирбулатов Махьмаден Хамзатханов Сайд-Адланен. Ди дIадахийтанзар царех хIаране юкъера лаьрхIача 42 тонн дуга ца оардаш.

Бригадо баьккхача толамца Дуруев Ахьмад эггара хьалха даькъала вийцар совхоза кертерча агронома. Ахьмала дас Ленина орден лелаеча Х. Дуруева.

— Iайха аьнар кхоачаш дир-кх Iа. Къонах ва. Иштта дIахо а болх бе беза, — аьлар шийн воIага Х. Дуруева.

Дог гIоздоаккхаш йола дукха моттигаш нийсъеннай Дуруев Ахьмада вахаре укх шера «Знак Почета» орден еннайдотделене управляющелла оттаваьв, нислагIча пятилетка гвардеец хилара тарра, Москве Коталон байракха юххе сурт даккха бокъо луш сий даьд.

М. ВИСАН.

СУРТА ТIА: Гудермесски района «Терек» совхоза отделене управляющи А. Дуруев.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

АХ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллективо ах шера план толамца кхоачашъярца белгалдаьккхар Сийлахь - йоккха Котало яьккха 30 шу дизара цIей.

Май бетта хьалхарча деношка ах шера планагIа 12 скважина ремонт е езача 15 скважина ремонт яь яьккхар.

ХIана цехе къахьегача пхе бригада юкъе социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа мастераша - коммунисташа Кадзаев Ибрагим Арсентьевичен Вилков Владимир Петровичен кулгалдеш йола бригадаш.

Мастер И. А. Кадзаев халкъа тIахьожама группа председатель ва. Апрель бетта, № 28-А йолча скважина оценочни опробировании еш хилара совгIа, цхьакха лоалахарча № 87 йолча скважине къахьегаш хилар из.

Дийнахьа буси 17 тонн мехкаьтта а луш ханал хьалха эксплуатаце дIаелар из скважина.

Цеха мастераша укх шера грозненски мехкдаьтта техникуме квалификаци лакхъяра курсаш яьхар. Цига Iомаяь балха керда методаш шоай производствана ма-хулла юкъекхахьа гIерт уж.

Укх деношка НГДУ дикагIболча болхлошка «1974 шера социалистически яхье котваьннар» яха значокаш дIакхачийтар. Капитальни ремонт еча цехе яхье котбаьнарех ба бурувдеттараш И. Мильдзахоа, И. Карагачев, бурувдеттарий гIонча Ф. Бурженко, электросварщик Н. Змерега, иштта кхыбараш а.

В. МОЛОДИН.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 4 февралe арадаьннача «Сердало» газета тIа кепатехаяр «Хьалаш цхьатарра дале...» аьнна корта а болаш корреспонденци. БIаьстан балхашта юрта боахама техника кийчъяра хьакъехьара Сунженски районерча, ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза механически мастерске хинна кхоачамбоацараш дувцаш яр из. Цу гIулакхах укх тайпара язду тхога КПСС Сунженски райкома секретара нов. Самарске:

— Цlеча Эскара цlерагIча колхоза механизаторий собране йийцай из корреспонденци. Къахьегама дисциплина телхаяьрашта чIоагIа критика йир, юрта боахама машинаштеи трактораштеи ремонт ечара кхоачамбоацараш гуча а даьха уж дIадахара де мел дезар дир собране. Соахка йиълагIчен укх шера хьалхарчеи кхартлашка ремонт яра планаши тIайца социалистически декхараши кхоачашдаьд механически мастерске коллективо.

Поточно-узловой методах ю ремонт. Тракторашта ремонт ечеи юлачеи балха дикагIа опыт йола 2 слесарь тIачIоагIваьвар колхоза правлене. Капитальни ремонт яьй, ий техад, тховнаш тоадаьд, свет а отоплени а чуйиллай тракторашта ремонта вIашагIйоахача цехе.

Механизаторий коллективо нислагIча пятилетка тIехьарча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра дизза дакъалацара мел эшар деш я колхоза парткоми правлении.

Гурахьа дийнача ялатий кхашта Iунал эш

Грозненски района кхашка къахьегараш укх шера хIара гектара тIара 19,7 центнер ялат даккха, цу даькъе 23 центнер кIа, деррига чудахьаш дола ялат 100 эзар тоннага дIакховчаде а паччахьалкхечга 18 эзар тонн ялат дохка а дезаш ба. Цу халкъа рузкъах доккхагIдола дакъа дала дезар гурахьа дийна ялаташ тIадола кхаш да. Районе цар дIалоац 36969 гектар.

Ховш да, гурахьа дIадийнача ялаташта эггара доккхагIдола зе гурахьа лаьттанца тIоадал ца тоъарах хулга. Ишть хилар из дIаяхача гурахьа боккъал оттарах а. ДIадийна фу декъача лаьтта дижар, тIадала хьеделар, цхьатарра тIьдаланзар, ниилха хилар, гурахьа дийнача ялатий, къаьстта а кIан овлаш заьлза хилар, кIоаргдаланзар.

Иштта заьлза хаьлгаш дегIа а эсала доагIар, белгтала аьлча, гурахьа дийна ялаташ Iангара далара хиланза яргйоаца углеводаш теаяц. Уж деррига хIамаш бахьан долаш онк доацаш лар ялаташ бIаьстанга даьннача хана. Гурахьа дийна ялаташ малагIча хьал тIа да хьожаш лоаттабу тIахьожам массаза а колхозийи совхозийи кулгалхой, юрта боахама районни управлене теркама юкъмоттиге лаьттаб. Гурахье а денз тоькам бир ялатий онк миштад хьожаш, тIаккха уж дизза дегIадоагIаргдий-деций хьажара цхьадола кхаш белгалдаьхар. Iай а бIаьсти а каст-каста хьийжар гурахьа дийна ялаташ малагIча хьал тIа да. Цу хана белгалдир юкъюкъеи массанахьеи кхы тIа а фу дIаде дезаргдола кхаш, ялатий онк чIоагIдара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдаьхар.

Зем баьхача гучадаьнначох, гурахьа дийнача ялатех цхьадола дакъа довиза дисача а хIаьта лаьтта йийхьа а, долаш фу эшшача боараме кIоарга лаьттах чудахийта йиш хулийтача а кхашка кIал уж ялаташ доллашехьа а тIатессай каболча ялаташцара атта хьакъоасталуш йола культураш — горох, бIаьстан юхье був мукх, кен.

Гурахьа йийнача культурай онк чIоагIдаран хIаьта юххера а хьувкъам лакхбаран чакхдоахача дукххача гIулакхашта юкъе керттера а лоархIаш къаьстта уйла тIаяхийтай бIаьсти ялларца азотни удобренешца царна подкормка яра. Подкормка боарам хIара участкана къаьст-къаьста увттабора ялаташ малагIча хьал тIа да хьожаш а кхыдола хьалаш теркалдеш а. Ялат нийлхагIа долча моттигашка удобренеш дукхагIа товсар—хIара гектара тIа 45 —60 килограмм. Подкормка еча хана удобренеш цхьатарарча боараме ювшаргйола гIулакх даьл боахамий специалисташа, цхьатарра хургйолаш аьтай удобренеш. хIана аьлча тIадаьнна ялат заьлза долча моттигашка селитран кхыча тукийн бурилгаш 1—2 сантиметр мара йоккха ца хилча а цар уж доагадеи доадеи тарлу. Техникага овсарле лакха йолаш болх байтаро йиш хилийтар I апрель хьатIакхоачача хана 22056 гектара тIа подкормка яь яккха. Минеральни удобренеш ялата овлашка кхоачаргйолаш кIоарга лаьттах чуйолийтар духьа пайда нийцар ялаташ дIадувча дискови сеялкех.

Ялаташ нийлха тIадаьннача оасар дукхагIа хургхилар теркал а деш, боахамаша шоай ханнахьа гербицидаш Iалаш а яь оасар дохадара дукхагIа пайда нийцар химически средствах. Цхьабакъда гербицидаш районе геттара кIезига я. хIаьта а ялаташ кхедераша догдоах уж Iалашъяра гIулакха «Сельхозтехника» республикански объединене шоашта новкъостал дарга. Оасар дукха тIадаьннача кхашка 2,4-Д яхача аминни тухаца обработка ергья оаха хIара гектара тIа 1,5—2 килограмм а тоссаш. Тайша мукх, хьоара хьисапера тхир, овлаш дохкадар санна дола, хьувкъама доккха зе деча лазараштa гурахьа дийна ялаташ дикагIа духьала оттадалийтар духьа химически оасарца цхьана овланга ца кхоача подкормка а лаьрхIад колхозашкеи совхозашкеи калийнии фосфорнии удобренешца. Ялатех лета чоапилгаш йоаяра ГХЦГ яха 12 процентни дуст техад хIара гектара тIа 20—25 килограмм а йолаш.

Ялаташ дуача дехкашта а духьале оттаяьй. Уж доаде, цар юаргйола фосфида цинк а теха, хIама тессай. Ленина цIерагIча колхозе чIоагIа пайдана хиннад кхашка хий дуллача хана дехкий Iургашка хий чудахийтар.

Гурахьа дийна ялаташ хий дехкача 4500 гектара тIа да тха. Гуйран ялаташ дIадувча лаьтташа тешшаме лакха, Iаламах тийша хIама доацаш хьувкъам тела беза. Хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара 10 центнер дукхагIа дала деза ялат хий ца дехкача лаьтташкарчул.

Гурахьа денз планагIа 2250 гектара тIа дилла дезаш хинна хий 3134 гектара тIа диллад, цул совгIа ялаташ дIадийначул тIехьагIа цкъа хий диллад лаьтта дошадеш. ХIанз массе метте гурахьа дийнача ялаташта вегетационни хий дуллаш латт района колхозашкеи совхозашкеи. Хий дехкача говзанчаша шоай де йиш йолаш мел дола хIама дергда аьнна тет сона ялатий хьувкъам лакхбелга Iалашдара. ХIанзле а цкъара 1500 гектара тIа дилла а даьккха. шозлагIа хий дуллаш ба. Хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара 28 центнер ялат даккха, дерригача ялаташта юкъе гурахьа дувча кIиво лоаца дакъа доккхагIа хилийта лаьрхIад.

Ялаташ кхедераш чIоагIа хьож гурахьа дийна ялаташ малагIча хьал тIа да, уж Iалашдаран хIара гектара тIара боала цар хьувкъам лакхагIа хилийтаран данза дарг мел доацаш ду, доахангa а машинашка а ца доадайташ лорад. Ялаташ чуэца доладала хIанз а гаьна дале а, тахан а тIехьа уйла ю оаха уж чуэцара — хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсама цу керттерча гIулакха. Укх деношка цу хьакъехьа къамаьл хилар КПСС Грозненски райкома бюро шеррача заседане. Районе 228 комбайн я. Юкъера лаьрхIача 1 комбайна 220 гектар кхоач, хIаьта цхьаццадолча боахамашка 300—400 гектар а. ГIулакха толам балга механизаторий говзалаха ялаташ чуэцигга ниса вIаштIехьдаккхарах тийша хургда. Юкъе йоарчIяьнна ялаташ хьакхари ардара къаьст-къаьста долаш чуэцаргда, хIаьта оасарах цIена дола кхаш — хьоккхаше а оардаш. Массе метте лелаергья комбайнашца ялаташ чуэцара групповой метод.

М. КОСТОЕВ.

Грозненски района юрта боахама управлене вокхагIвола агроном-мелиоратор.

ЯЛАТ ЧУЭЦАРА—ДИКА КИЙЧО

Ялаташ чуэца кийчо еш ба колхозийи совхозийи кхашкара къахьегамхой, механизатораш.

Укх шера май бутт болалуш тоа а яь ялат чуэца кийчъяьннаяр 515 комбайн, йолаш йолчох 45 процент хул из. СихагIа лел ялат чуэцача техникана ремонт яра балхаш Ачхой-Мартановски, Наурски, Ножай - Юртовски, Советски, Сунженски районашка. Цу районий боахамашка ялат чуэцача комбайнех ахаш тоаь кийча я.

390 хьажкIа чуэцача комбайнах тоаь кийча я 234, вешта 60 процент. Йолаш йолча цу тайпа техника 70 процент яр тоаь кийча латт Ачхой-Мартановски, Советски, Урус-Мартановски районий боахамашка.

Ялати хьажкIан чуэцача комбайнашта ремонт яра балхаш соахкарчул сихагIа лел.

648 силосоуборочни комбайнех болх бе кийча я 384 машина, вешта 59 процент. Кхаьдаькъах ши дакъа совгIа хулаш йола силосоуборочни комбайнаш болх бе кийча йолаш латт Ачхой-Мартановски, Наурски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински Шелковскойи районашка.

Цхьан ханна механизатораша ремонт ю кхыча техникана а: косилкашта, копнителашта, пресподборщикашта, кхыйолча техникана.

626 догIан хьисапе хий деттача машинехи установкаехи тоаь латташ 564 я, вешта 90 процент. Малгобекски, Назрановски, иштта кхыча дукхача районашка ерригa догIан хьисапе хий детта машинаши установкаши технически тоаь кийча латташ я.

Даьри ду Тбилисски производственни объединени — Грузе столица хьалха латтача предприятеех цаI. Пятилетка чакхйоалача шера ше тIайица социалистически декхараш бIубенна кхоачашду цу предприяте. Шу доладелча денз укхаза заданел тIех арахийцад бIаь эзар совгIа метр кIадаш.

Тбилисски даьреш чIоагIа хоатташ да мехка, масала, Юкъерча Азе республикашка, Закавказье, Прибалтике, Белоруссе. Укх тIеххьарча кхаь шера цхьаь цаI рекламаца енаяц объединене.

СУРТА ТIА: коммунистически къахьегама ударник Чанкотадзе Лола (юкъераяр) предприяте эггара хьалха йолаенна 1976-ча шера чотах къахьега. 8 станока меттел 15-нена гIулакх ду цо, шийн опыт а камаьрша дIател № 36 йолча профессионально - технически училища дешархошта Цкитишвили Джульеттаней (аьрдехьарьяр) Капанадзе Лелянеи.

А. СААКОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

ВАЙ ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА

ЧИРКЕЙСКЕ ХИННАР

ХьалхагIа ладувгIалаш цхьан легендага:

Дукха ха я из хинна. Хварти-Кунински чIоже Дагестане мел вола говзанч хьагул а ваь Шамала аьнад:

— Майра латарал совгIа говзал а духьала яккха еза моастагIчоа. Масса доагIа Сулак къовла деза вай. Хьажал, укхаза чIоже готтагIа я. Хий айделча сунт эккхийтаргда вай, тIаккха Сулака Iокъоргба моастагIий.

ЧIоже балхаш сихделар. Гурахьа тIехига хул Сулак. БIаьш болча наха саьргех ювнаш хьаю сунташ хи чу Iочуеттар. ВIаши тIехьа-тIехь хадданза кхертIой хьаувзаш латтар вордаш. Хина сиха сунт техар. Цхьабакъда, айденнача хиво шийн дар дир: сунта Iувг эккхийтар. Из дIакъовла приназ деннад Шамала. Эггара хьалха чуваьннар чухьувзача хиво Iовихьав, хий соцаде гIийрта вожаш а боабаьб. ЭгIазвахеча Шамала чIожена наIалт кхайкадаьд. Шамала сардам дага боагIар боккхийча наха, цар из шоай тIехьенга а дуаштш Сулак духьала ца дувлар дехар.

Цхьабакъда, нах-м духьала баьннаб Сулака. Вай мехка дерригача карташ тIа деце а из шийн тайпара оамал йола хий низага диллача из санна хий Кавказе кхы цхьаькха дац. Советски Iаьдал эттача хьалхарча шерашка а ГОЭЛРО ленински план кхоачашъяра хьинар айдаь тIехваьннача академика Г. М. Кржижановске яздаьд: «Юххера царех хьалхургдолчунга диллача вай мехкарча гидроэнергетически системаех белгалъяккха йоагIа Днепра, Волга, Оба, Енисея, Сыр-Дарья, Аму-Дарья, Къилбаседа Кавказерча Сулака йоккхагIа йола системаш...».

Уж дешаш бакъдеш да тахханара ди. ХIанз комплексно пайда эцаш латт Сулака энергетически ресурсех. Болх беш я В. И. Ленина цIерагIйола Чирюртовски ГЭС. Хьалъеш я Сулакски каскада тIа эггара низ болашагIа йола Чиркейски ГЭС, хIаьта Миатлински ГЭС хургйолча тохкама балхаш даьд. Цига гIишлошъераш хьакхаьчаб. Сулака тIа а цунах хьакхетача хиш тIа а пхийтта совгIа электростанци юлларгья. Цхьан хана сардам баьккхача хих, хIанз электричество лу хий ала йиш я.

Эггара хьалха Чиркейски чIоже баьхка, бIаьшерашка лаьтта сатем боабаьраш коммунисташ ба. Уж веррига ворхI саг мара вацар. Спйнача кхерий лоамашта юкъе чукхийттача, хIанз «Дружба» яха юрт йолча 1963 шера «Чиркейгэсстроя» эггара хьалхара партийни собрани хилар. Парткома хургволча секретара Абдурахманов Iалауддина шийн ялх новкъоста бIара а хьежа шорттига аьлар:

— Ден повестка тIа цхьа дош латт: Чиркейски ГЭС хьалъечара коммунистий декхараш.

Эггара хьалха хиннача цу партийни собране протокол юхе дисад. Гидростанце кхоаченах дукха къамаьлаш хиннад коммунистий. Цу хана хургйолча плотинана тIабодаш никъ меттел, наькъа тоатолг а дацар.

Баь соцам лоацца бар: «ГIишлошъяра партийни организаце керттера декхар лоархIалда Чиркейски ГЭС производственни базеи наха чубаха цIеноши, энергетически а транспортни а коммуникацеш хьалъелга, хIаьта къаьстта белгалдича: ханна автомашинашта никъ биллар, Чир-Юрти Чиркейски вIаши ювзаш лини юллилга; ханна йолча поселке ши эзар квадратни метр йолаш наха чубаха цIеноши хьалделга; электропередачай лини хьаелга».

ГIишлошъерашта хьалхарчарца новкъостала баьккхар гаьна йоацаш уллача Чиркей юрта баха нах.

Колхоза председатель Асхатов Гаджи волча кагий бараш нха ца Iеш боккхий нах а дехарийла ухар:

— ДIадахийта тхо, председатель, гIишлош еча. — Наха новкъостал эш.

ГIишлошъерашта эггара хьалха кхача кийчбе вахарех ва 70 шу даьнна Гамзатов Абдулкадыр. Техача гаташта кIал готъелча чиркейцаша шоай цIеношка чуийцар берригача мехкара хьауха гIишлошъераш. Укхаза даим дог раьза долаш тIаэц хьаьший, «Хьаьшана са дIадала кийча ба»,— аьнад Бестужев-Марлинске. Уж дешаш аьнад лоамароех. Чиркейцаша шоай ахаш цIеноши общежитена дIаденнад.

Юрта юкъе, дахараш дага лувцаш сайрийна боккхий нах пхьегIа тIа багIача, 1845 шерара йоккхий топаш латтар. Уж паччахьа ханара йоккхий топаш яр.

— Хьажал, ер совгIаташ да-кх тха мехка паччахьо хьакхахьийтараш, — яхаш кортош лестадора боккхийча наха. — ХIаьта хIанз Россера тамашийна машинаш яхкийтай Сулак соцадеш тха бераштеи берий бераштеи новкъостала.

Иштта хьалъе йолайир Чиркейски ГЭС, из хьалъе эттар къонахчал дола нах. Дукхача шерашка гидростанцеш, наькъаш дехкаш йоккха опыт йола уж вай мехка массе а миIнигашкара баьхкар. ДагадоагIа сона туннельни отряда участка начальникаца Курбатов Виталеца сай хинна къамаьл. Машинаькъа транспорта инженерий Новосибирски институт яьккха ва из. Цун сесага а яьккхай из институт. Абакан — Тайшет яха трасса еш цхьана хиннаб уж. ХIанз Чиркей еш ба. ДIахо фу уйлаш я хьаттар аз Виталега. Уйла ца еш жоп делар цо:

— Керда гIишло хьалъеча гIоргва. Урале даха мег тхо...

ХIаьта хIанзарчоа эзарней уйла Чиркейна тIаяхай. Духхьал цхьан Красноярски ГЭС-ера Чиркейски ГЭС хьалъеча вена массехк бIаь гIишлошъер ва. Оборудовани, машинаш, механизмаш, материалаш хьаухийт укхаза Москверча, Ленинградерча Белоруссерча, Украинерча, ГуржегIарча, Арменерча, Азербайджанерча 200 совгIа предприяте... Вай мехкарча халкъий дохаргдоацача доттагIала гIирс хиннаб цох.

Массехк шу даьлар. Эггара лакхагIча чхараш тIа а ваьнна майрача скалолазо доккхийча алапашца яздаьд: «Оаха карадерзадергда хьо, Сулак!». Цхьабакъда, из яздале наха-м лоам кIал гIолла ши километр туннель яьккхаяр. Цу чу гIолла дIахьожадир Сулак, 236 метр лакхделар из — дунен эггара йоккхагIа йолча арочни плотинах цаI я из.

Дукххазза а Iалама халонаш нийсъеннай царна. Мохк аьга ха а дагайоагIа сона. Цу хана Чрезвычайни комиссе членашца цхьана Чиркее хилар со. БархI балл йолаш мохк агарах котлована чу хий ийккхадар. Энерги ца луш сецар. Кхерий тоххамаш чухьийдар. Чхараш ийттIа латтар. Котлована чура хий хьаэца эттар гIишлой управлене керттера механик А. Воробьев, бригадир И. Овчинников керте бола слесараш-монтажникаш.

Шек болаш къамаьлаш хозар: цу моттиге болх булургбий-те? Къаьстта чIоагIа Iаткъаш дар охкаденна даьда ийттIа чхараш. Шоай низ хьаллоатталургбий-те царна? Плотина тIа IотIалегаргдий-те?

Къонахчал бIаргадайтар цу халача хана чиркейски скалолазаша. Лоамаш тIа а бувлаш цу гIишлонна Iочуохкаденна чхараш тедаш Iочуухийтар цар. Сапераша минаш дIайоахар. ХIаьта акхар чхараш дIайоахар котлован мукъайоаккхарашта кхерам латтаргбоацаш. Саперашта а скалолазашта а хIара минута кхерам тIалатт. Лакхача лоамаш тIа боахкарашта хала денош дар уж. Цхьабакъда, дог тохаденна цаI юха валацзар. Сий долаш чакхваьлар скалолазий бригадир Гусейн-Гаджиев Махьмад, цун бригадера кагий нах Андрюшко Михаил, Магомедов Ибнул-Аббас, Братушев Александр....

Ибнул-Аббас Тунзи яхача юртара ва. Цу юрта гаьна йоацаш Дагестане эггара хьалха хьалъяь Гербебильски ГЭС я. Из хьалъеш хиннав Ибнул-Аббаса да. ТIем тIа вийнав из. ВоIо дIахо дIахьу даь гIулакх.

«Саперни батальонцарча» кагийча наха гIишлон летописа тIа шоай цIераш даим яха дIаязъяра бокъо яьккхай. Цар цIераш йоахаш йиц ма лойла Краюшкина Светланай цIи. Чиркее денал гойташ йола скалолаза цIи кхоллара истори цу йиIий цIераца дувзаденна да. Цу готтача чIоже охкаеннача чхарашта кIал болх бе кхерам болга хайча (хIара минута тIера чхара чуяр кхерам бар) фу дергда яха дош эттар. Сиха скалолазаш лаха безаш дар. Даим ша уллача Тянь Шана тIа а Кавказа Керттерча дукъ тIа а дукххазза тIайийннача альпинистка Краюшкина Светланас новкъостал дир. Ткъаь иттех зIамига саг Iомавир цо лоам тIа вувла...

Дукха къахьийгар Чиркей чхараш чIоагIъеш. 150 эзар кубически метр йола аьрда овгIорахьара берд Iотакхаргбоацаш дIачIоагIбир. Чхараш болата анкерашца дIачIоагIйир. Цига даьр дунен тIа эггара хьалха деш дар.

ХьатIакхаьчар гIишлошъераша плотина чу миллионни кубически метр бетон юлла ди. Итташ бригадаша яхь лелайир из юххера бетона топи йилла бокъо яккхара тIехьа. Чиркей юрта вахача коммуниста Шабагиев Курбана бетон дIаувзача машина кузова чу ехкар бетона миллионна куб. Плотина чу хьалхара куб чуйохкаш а дакъа лоацаш вар из. «Белаза» кузова чура бетона бадья чу йоассайир. Бадья хьалъайир. Кабель-крана лелаеш Красноярски ГЭС-ера вена Смоленков Александр ва.

Миллионни куб Iойиллачул тIехьагIа кабель-крана хьалхашка майдан тIа дукха адам долаш торжественни митинг хилар.

Цул тIехьагIа Чиркейски ГЭС-е дицлургдоаца цхьа ди нийсделар — водохранилище хий чуийккхар. Къаьнара юрт Чиркей, «Дружба» яха керда юрт хин кIалъяхар. Бердашкара баьлар Чиркейски форд. Цу хана укхаза хьоашалгIа баьхка бар СССР Минэнерго Iилматехнически Совета председатела заместитель, Ленински преме лауреат А. А. Беляков, Е. Е. Керкис. Шовзткъа шу хьалха Чиркейске геологически тохкамаш деш хиннав из. Дукххачарна хац цигача плотина йилла цу хана лаьрхIа хиннилга. ХIанз Евгений Ефимович пенсе ва, Ленинграде вах. Цхьабакъда, кхы Iе ца луш Чиркейске вахар из хий чухьийддад аьлча.

1975 шу хьатIакхоачаш Чиркейски ГЭС-а 250 эзар киловатт луш йола хьалхара аргIа болх бе йолаялийтар гIишлошъераша. Къахьегама толам баккхарах КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета дIайха моаршал дахьийтар царга. Цу тIа яздаьд: «Шоана карагIдаьнцар хьахиннад шерра социалистически яхь лелаярах, хьалха латта технически решенеши методаши къахьегама ларде лувцарах, дукхача къамех латтача коллективо цхьа барт болаш творчески кахьегарах».

ХIанз хьалъе езаш Чиркейски ГЭС-а керда агрегаташ я. Белгалдаккха деза, станце хьалхара агрегат энергетиккий ди хьатIакхачале болх бе йолаялийта хилар.

Дукха никъ бенаб вай мехко 1920 шера денз. Цу хана VIII Ерригроссийски Советий съезда чIоагIйир Россена электрификаци яра план — ГОЭЛРО. В. И. Ленина дага даьллад цу хана 30 районни станци хьалъелга, шера 8,8 миллион киловатт-сахьат электроэнерги йоаккхилга. ХIаьта укх шера вай мехка из 975 миллиард киловатт-сахьатага дIакхоачаргья.

...Хьалъэттай Сулак доагIача готтача чIоже бетона арка. Из лакхагIа я США-ча Морроу Понтал, Швейцарерча Конграл, из нийса я итальянски Вайонта, вай гиганта Саяно-Шушенски ГЭС-а. Цхьабакъда плотина лакхера деррига а шорал 338 метр мара яц.

Дунен тIа эггара хьалха хьалъяьй агрегаташ шин мугIарагIа йола из плотина. Уж йиъ я — хIараяр 250 эзар киловатт йолаш. Царна юкъе а кердадараш дихьад: феца шелъеш я уж, роторо 200 го боаккх минута. Совдола хий дIадохийташ ах километр туннель я — из наггахь мара хулаш хIама дац. Доазол дехьа уж массехк мара яц, хIаьта вай мехка из цаI я. ПроектагIа лерхIачох Чиркейски ГЭС-ах дIадахар пхи шера юхаметтаоттаргда. СССР Европейски системана чуйоагIача Къилбаседа - Кавказски энергосистемах дIакхийттай станце тох.

Иштта да Чиркейске хиннар. Из даьраш советски нах ба. Цига хинна цхьабола гIишлошъераш Миатлински ГЭС хьалъергйолча Сулакаца лохе Iоахо баьннаб. Миатли... хетаргахьа укхаза диллад М. Ю. Лермонтова «1840 шера Сулак яхача хин тIехвалар» яха шийн сурт. Из хий да, хил дехьара берд а укхазар бар санна ба. Iаьржа бIарггаш къерза гIалаш а топаш вда салтий а бац. ГIала яьгIача тохкамаш дерий база латт, бердашка гIолла салтий санна хьаллатт высоковольтни лини бIоагIий.

М. КРЮКОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Дебрецен. Республика заказагIа СССР-е хьаяь 50 комбайни тракторий доккхагIдола дакъен «Агрокер» яхача венгерски предприяте дIакхьачад. Укхазара уж дIайохийтаргья юртбоахама производственни кооперативашкен Хайду-Бихар яхача областа госхозашкен.

СУРТА ТIА: балха кийчча я техника.

МТИ—ТАСС сурт.

Индийски калейдоскоп

ГИМАЛАЙСКИ, ЮККЪЕРА, КЪУЛБЕХЬАРА

Уж доккха кхо канал — Индерча декъача латтташта ирригаци яра проекта лард. Царех хьалхардар къилбаседенгахьа — Гималая лоамашта улув да 900 метр лакхача моттиге гIолла дIадулларгда. Ший 1200 миль бIаьхача наькъа тIа цо вIашагIдувзаргда Равин Брахмапутран яха хиш, ша баш Iоуха хий чулоаца резервуар хургья цунах. Iоадаь хий йокъал эттача хана дукха говнаш долча шин трубопровода чу гIолла лохе да — 400 метр лакхача моттиге гIолла — додача юккъерчен къулбехьарчен каналашка дIачуухийтаргда. Йоачай хиш чусецаргдола естественни искусственни резервуараш а йолаш 5800 миль йIаьха вIашка этта система хул царех.

Проекта автора Диншо Дастура хетачох, цо бIубенна лаьрхIачо йиш хулийтаргья бIаьччача шера пайда эца мегаргдолаш долча 540 миллион акр лаьттанга садолийта ца Iеш, догIаш дийлхача ерригa моттигаш Iойоахаш уха Iаьржа хиш соцаде а.

●

КОСМОСЕ ХЬОЧА НАЬКЪА ХЕТАЮ

Седкъий доахкача сигален сийна - Iаьржача беса юкъе йоалл шаькъа бесса-баьцара спутник. Цу тайпара марка шоай коллекцешта юкъейихьай индийски филателисташа. Из укхаза арахийцай советски ракета новкъостала эгара хьалхара индийски Лаьттаи спутник сигалъяхийтар белгалдаккхара. Ариабата цIи тиллай цунах вай заман V бIаьшерене ваьхача сийлахь-воккхача индийски астрономеи математикан хьамара. Цу цхьан хана арахийцаб спутник зувча антенна сурт тIа а латташ бола къаьстта почтови конверт. Иштта хьаяьй Индех космически держава миштa хинай дувцаш йола лоацца сведенеш тIайола буклет а.

●

ЧАРХАШ ТIАРА МУЗЕЙ

Калькуттерча индийски культура музее вIаштIехьъяьхай Инде историе йоккхий вехаш хьахьокхаш йолча ширача искусства, наггахьа мара доацача картинайи скульптурайи образеций дIа-юха лелаю экспозицеш. Музея болхлой шоашца а болаш малхбузенбенгальски юрташкен айлашкен гIолла «аьнна лел» уж. ДIа-юха лела выставкаш, уж вIашагIъехкараша лерхIачох, ширача замалахьара вай деношка кхаччалца йолча индийски культуран Iилман историех йола гучахьара сведенеш эгара гаьнагIча мIигашка кхухьаш йола шоай тайпара сердалон учреждении а хинна дIаоттаргья. Цу цхьан ханна цар новкъостал дергда Инде гаьнарча мIигашка Iалаьмате дукха дола культура шира памятникаш боча лорадаьнза дарг ца хиларах йола уйла цига бахача наьха дегашка йоссаяра а.

В. ТРУБНИКОВ,
АПН соб. корр.

Дели.

КХОХКАМ КIАЬДБАРА ГIУЛАКХА

Вай континента эгара лоархIамегIа йолча ханна хьаелл Европерча кхерамзленнеи цхьана гIулакхаш леладаран тIехьарча общественни низий моллагIа Ассамблея. Укх тIехьадоча шерашка доккхий хувцамаш хиннад политически хьалашка, европейски паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашка. Йиззача бокъонагIа ала йиш йолаш да Европе дунен халкъашта юкъерча вахара керттера тенденци хиларах тарра тIа-тIа боккхагIча лоархIаме хулаш долча «шийлача тIемагара» кхохкам кIаьдбаргахьа гола теха хилар.

Кхохкам кIаьдбара юкъе лаьца лоархIаме дакъа хилар социалистически капиталистически мехкашта юкъе шин оагIсрахьара даь договораши соглашенеши. Къаьстта а Советски Союзен США-и, ФРГ-ецара Советски Союза, Польша, ГДР, ЧССР договораш, хIаьта иштта Малхбузен Берлинах лаьца йиъ оагIорахьара яь соглашени а. Дунен халкъашта юкъерча вахаре хинна керда бакъахьара хIама лархIа йоагIаш я 33 европейски паччахьалкхено, США-с, Канадо балха юкъе дакъа лоацаш йола Европерча кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарен дешашта лаьрхIа Совещани.

Европе хинна дика хувцамаш — эгара хьалха из да Советски Союзен кхыча социалистически мехкийн конструктивни стабильни арахьарча политиках, политически вахаре общественносто тIа-тIа шерагIа дакъе лацарах хьахинна хIама. Машаре дахара принципаш чIоагIъяро новкъостал ду кхохкам кIаьдбара процессана юкъе буржуазни паччахьалкхенашкарча реалистически уйлаш йолаш болча наха дакъа лацара.

Белгалдаккха безам бар са, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара процессана юкъе общественносто лаьцаи хIанз а лоацаши дола дакъа. 1974 шера июне Брюсселе хиннача Европа общественни низий эгара хьалхарча Ассамблея тайп-тайпарча политически гIозарийн социальни доакъойн викалаша хьакхайкадир кхерамзлени цхьана гIулакхаш леладарен дешашта йола совещани гулъяра шоаш тIехьа хилар. Уж дешаш дар дерригача дунен тIа машар чIоагIбара гIулакха боккхача лоархIаме йолча Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгресса делегатий теркама юкъметтиге лаьттараш а.

ХIаьта а вай хьега къа дIахо айде деза. Дукха бахьанаш хиларах а. Царех керттердар сенах латт аьлча, из латт, дунен халкъашта, юкъера кхохкам кIаьдбарца моастагIал долча европейски кхерамзленна духьалара шоай тийша балхаш ца социйташ долча низашта хьалхагIа санна шоай гIулакхаш чакхдоахаш хиларах. Уж низаш духьалдаьннад машаре дахара принципа шийна, цар бекъдац тайп-тайпара общественни строяш йолча мехкашта юкъера дикача лоалахой гIулакхаш дегIаккхувла торо хилари дегIаккхуваланза дарг ца хилари.

Брюсселе хургйолча общественни низий Ассамблея торо хулийт наьха тайп-тайпарча политически низийн социальни доакъойн викалаш вIаши беркат даргдолча гIулакхашта дагабовла, массане юкъара цхьа позици кийчъе а цу тайппара кхохкам кIаьдбара процесс машарен социальни прогрессен гIулакха кIоаргъяра новкъостал де а. Цхьатарра бокъонаш а йолаш цу форума балха юкъе дакъа лаца йиш я Европера кхерамзлени цхьана леладу гIулакхаши, планетера машара гIулакх деза долаш мел барий. Ассамблея хьалхашка оттаергья Европе тешаме чIоагIа кхерамзле Iалашъяран массе оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дегIадоалаларан новкъостал дергдолаш йола керда идеяш.

Стефан ДЕРНБЕРГ,
Европерча кхерамзленна тIехьарча ГДР Комитета генеральни секретарь.
(АПН).

Берлин.

КХАЛСАГИ ОБЩЕСТВЕННИ ПРОГРЕССИ

Абида Ахмеда, Инде президента сесаго, къаман культура йоккхача деятельницас, Делерча АПН корреспондента Е. Румянцевна Дунен халкъашта юкъерча кхалсага денца дувзаденна ше интервью луш, аьлар:

— ДIаяхача хана «тесса дита коара эрий тIадаьнна зиза» морг хинай кхалсаг. Керттерча даькъе цIагIа даа хIама кийчдеи кхыдола гIулакхаш ден харца къестаьй цун дикал.

Цу хана денз боккха никъ хьабенаб кхалнаха. Вай замалахьа тайп-тайпарча мехкашка 1917 шера Россе хиннача революце, кхалнаьха хьале а ов лангара денз хувцамаш даьча революце талгIе тIа хьахинна дуккха социально - экономически эргалонаш чакхъяьхай. Турпал кхалнах кIезига бац Инде кортамукъале бахьан долаш къовсам болабаь. Кхыметтел англичанашка доал долча хана а бар тханцига къалнаьха хIама лакха лоаттадеши царна сердал телаши бола дезал. Индийски кхалнах общества вахаре хьинаре дакъа лаца гIерташ хилар — паргIато бахьан долаш бIаьхен турпален къовсам лоаттабеча хана сомабаьнна цар социальни сакхетам лакхбаларах хьахинна хIама.

Кхалнаха опло дакъа лоац Инде деча социально - экономически хувцамашка, керда вахар хьалде из гIертача. Индийски правительствана керте латт кхалсаг — гIоръяьнна паччахьалкхен деятель Индира Ганди.

Ше СССР-е ахар дагадеха Абида Ахмеда хьаккхайкадир Терешкова Валентинана, кхалнаха юкъе эгара хьалхарча космонавта кафагIдаьннача денадеча гIулакхо ший дог гIоздаьккха хилар а кхы кIезигагIча боараме доацаш цуч бочача кхалсага оамалашен Iимерзалой дог гIоздаьккха хилар а. Шун мехкарча кхалнаха, белгалдаьккхар Абида Ахмеда, маIача наха нийсса дакъа лоац дерригаш а хIана дац аьнна долча вахара гIулакхашка.

(АПН).

Дели.

19 мая—В. И. Ленина цIерагIа пионерски организаци вIашагIъелла ди

МАССАЗА А КИЙЧА ДА!

Ер 1975 шу пионере историна къаьстта деза да. Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа советски халкъо Котало яьккха 30 шу дизара цIейна мадоагIара накъабахара тIабергзабаь бар пионерий берригa болх. Нохч-ГIалгIайчен школай 133 эзар пионер хьинаре дакъа лоацаш вар пионерски отрядий «Массаза а кийча да» яхача Ерригсоюзни марше. Цу марша керттерча декхарех цаI дар — берригаш дика дешаш хилийтар.

Пионерски организацешка традици а хинна дIаэттад «Хьона, дукха еза парти, тха тIехдика знанеш», «ДагадоагIа тхона ленински васкет — знанеш ца хилча коммунизм а хургьяц» яха пионерски сбораши линейкаши чIоагIа дIаайттай пионерски организацешка. ХIара школе чакхдаьхад знаней денош, тайп-тайпарча предметех йола конкурсаш, олимпиадаш.

Республике вIашагI а елла болх беш я 15 зIамига «тимирязевка», Iилмеи техникеи езарий ялх творчески объединени. Каст-каста хул пионерий Iилмахоща, промышленни предприятей хьалха латтараща, юрта боахама специалистаща вIашагIкхетараш.

КхоалагIча четверта итогех виъ эзар совгIа пионер тIехдика дешархо хилар, хIаьта 25 эзар дешархо дикен тIехдикен дешаш. Гудермесерча № 116, Грозерча №№ 45, 27, 59, 2, 15, иштта кхыйолча школай пионерски дружинай дешарах кхетара бIаь процент я.

Традици а хинна дIаэттад технически кхоллама республикански выставкаш чакхъяхар а. Цига дакъа лаьцар 1800 дешархочо, хIаьта выставкага хьожаш хилар 40 эзар совгIа саг.

Дай-мехка Сийлахь - боккхача тIема Котало 30 шу дизара юбилейна е ма-йоагIа кийчо яра тIаберзабаь бар пионерски организацей идейно-политически болх.

Республика школашта юкъе дикагIа лоархIаш я Грозерча №№ 12, 15, 38, 106, 10, 17, Гудермесски района № 1, Шелковской района Старогладковски станица юкъерча школа, Сунженски района Ассиновски юкъерча № 4 йолча школа революционни, тIемен къахьегамен сийлен музеяш. Лерйоахарий группаша Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIема 5500 ветеран хьалехав, «Коталон турпалаша дувц», «Коталонна, салют!» яха альбомаш кийчдаьд.

Республике 152 музейи уголоки я. Царех 25 «Поиск-30» яха операци чакхйоаккхаш вIашагIъеллай, советски халкъа революционни, тIемен къахьегамен сийлен моттигашка гIолла яьча Ерригсоюзни походашка дакъа лаьцад 50 эзар цIе лерйоахараша. Школашка шерагIа баржаш латт тимуровски болам а. Пионераша шефал ду байнача бIухой кашамаштен памятникаштен, цар чакхъяьхай «Тимура цIе седкъаш», «Поиск-30» яха операцеш. Дешархоша шефал леладу лоалаха бахача тIема ветеранашта.

Гудермесерча № 116, Грозерча № 16, Наурски района Аллатовски юкъерча школашка уж йистеьха хиннача тIем тIа байнача бIухошта памятникаш-обелискаш оттадаьд.

«Тимура цIе седкъаш» яхача операце дакъа лоацаш республика пионераша шоашта гонахьа бахача ветеранашта Коталон дийцахьа дала сувенираш, совгIаташ кийчдир.

Шоай город бахьане тIом баьча бIухоща бувзам лоаттабу Малгобекски района школай дешархоша. 111-ча стрелкови полка, 317-гIча стрелкови дивизе, 242-гIча къаьстача истребительни батальона ветеранаща вIашагIкхетараш чакхдаьхад дешархоша. ТIем тIа байнарий вежарий кашамашка октябряталла, пионералла дIаэцар, шоай дешарах, гIулакхех ветеранашта рапорташ телнига традици а хинна дIаэттад.

Школай ерригача пионерски дружинаша дакъа лаьцар «Пионерски доттагIал» яхача Ерригсоюзни операце. Грозерча №№ 34, 38, 20, 21, 19, Сунженски района Карабулакски № 1 йолча школашка, Автурерча школа-интернате къаьстта торжественно дездир гитлеровски гIаьрахоех Европера мехкаш мукъадаьха 30 шу дизара цIейш.

Дешархошта интернациональни кхетам балара керттерча формех цаI я интернациональни доттагIала клубаш (КИД). Пионерски организаце областной совето чакхдаькхар КИД-ий республикански хьажар. Цига дакъа лоацаш хилар ерригa пионерски дружинаши 170 КИД-и. ДикагIйолча клубий балха опыт шерра дIахьа йовзийт республика школашта. Дика гIулакх а хинна дIаэттад школашка бераш лорадара дунен халкъашта юкъерен къонача турпала-антифашистеи денош чакхдахар, тайп-тайпара бос болча галстукий фестивалаш, «Ши дуне — ши берал» яха доттагIала форумаш чакхъяхар. Пионерски организацеша хьинаре дакъа лаьцар «Сона бIаргагу дуне» яхача республикански суртий выставке. Котбаьннараштa «Артеки», «Орленоки» яхача пионерлагерашка баха путевкаш еннай, Дерригача халкъа цIей—Дай-мехка Сийлахь-боккхача тIем тIа Котало яьккха 30 шу дизар дездеш дружинаша «Салют, котало» яхача девизах чакхъяьхар тайп-тайпара конкурсаш.

Республике 415 батальони 123316 юнармейци ва, цар массане а дакъа лоац «Комсомольская правда» газето оттаьяча ГТО многоборье яхьашка.

Къонача пожарникаша «01» яха Ерригсоюзни рейд чакхъяккхарах 8,5 эзар дешархо чулоацаш «пожарни дружина къона доттагIа» яха 220 отряд вIашагIъеллар. «Низ бараш, денал дараш; кадай бараш» яхача маршруте дакъа лоацаш къонача пожарникаща хьинаре дакъа лоац профилактически рейдаш чакхйоахача, къовсам лоаттабу улицаш, ковнаш цIена хилийтара, «Школа», «Кердача шерара елка», «ЦIи», «Поиск», «Хьу» яхача а кхыйолча а операцешка дакъа лоац. Къаьстта уж операцеш дика чакхъяхарца белгалбаьннаб Старопромысловски, Шалински, Надтеречни, Шелковской районий къона пожарникаш. Шелковской районе цIи яла тарлуча зонашка 35 рейд яьй, цIи ялара бокъонаш телхаю 400 моттиг гучаяьккхай, 4100 плакати листовкен дIахьа доаржадаьд.

Пионерски дружинаша чIоагIа геркамбу бераштa наькъа тIа лелара бокъонаш Iомаяра, наькъашта хатараш ца хилийтара. Республике болх беш я ГАИ къонача доттагIий 155 отряд. ВIашагI а ехха болх беш я 345 уголок, «Светофор» яха цIа, чакхъяьхай «Улица сона гучча тайпара» яха сурташ дахкара конкурсаш, «ГАИ бокъонаш — хьа бокъонаш» яха КВН-аш, тайп-тайпара викторинаш, конкурсаш.

Пионерски организаце мугIарашка хьайицав 26097 октябренок, 745 пионерски керда отряд вIашагIъеллай, болх беш я 500 совгIа вожатий октябрятски группа.

«Пионерстрой» маршруте дакъа лацар а шерра даьржад. 4373 гектара тIа хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, сомаши баьцададараши, иштта кхыйола юртбоахама культураш кхееш болх беш хиннай 317 дешара-производственни бригада. Шиъи ахи миллион сома маьха продукци еннай цар.

Пионераша хьинаре дакъа лоац Iаьсий, коа тIара оалхазараш Iоахарий хьалкхедеча а. Комсомола обкомо белгалбаьккхар Шелковской района Степновски школа сакманщикий, Сунженски района Орджоникидзевски юкъерча № 3 йолча школа къонача Iасилгаш леладерий, Грозненски района Алхан—Калински Первомайски юкъерча школай оалхазараш леладерий болх.

Дукха дика балхаш ду пионераша Iалама рузкъа лорадарен дебадарен гIулакхa. Школьни 27 лесничества 8021 гектара тIа хьу лорaю, 1726 гектара тIара хьуна культураштa, 16 гектар хулача питомникашта Iунал ду, 15 килограмм къоачка, 5 килограмм къарцхала ги гулдаьд. Республика къонача бешамаш лелаераша 7200 совгIа сомий гаьнаши 15250 комарий кIотаргаши дIаегIай, кийч а даь хьуна полосашка, колхозни бешмашка хьалъэллад хьазилгий 2000 боанг, 50 тонн дарбана йола баьцаш. 39 эзар килограмм хьуна сомаш гулбаьб бераша. Цу балха юкъе дика дакъа лацарах ВЛКСМ обкома Сийлен грамоташ елар Ножай-Юртовски района № 14 йолча школа-интерната, Сунженски района Нестеровски юкъерча школа, Грозненски района Ильичски школа пионерски дружинашта.

«Дaьхенна — миллион», «Бама — пионерски наькъаш» яхача Ерригсоюзни операце дакъа лоацаш пионераша гулъяьй 173 тонн макулатура, 2,5 эзар тонн тиша аьшк.

«Массаза кийча да!» яхача Ерригсоюзни марша итогех 70 пионерски дружинаи 1800 пионерски отрядаи правофлангови цIи еннай.

М. ХОЛОХОЕ[?],
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Царна баркал оал

ЙиълагIча городской больница медицински болхлошта юкъе сийдеш я медицински сестра Маковей Анна Никитична. Ткъаь итт шу совгIа ха я цо, цу барттайнача коллективе къахьега.

1939 шера городе Орле цо чакхъяьккхар фельдшерско - акушерски медицински училище, цул тIехьагIа цу городе болх беш а хилар.

Болабелар Дай-мехка Сийлахь - боккха тIом. 1941 шера 25 июне из городе Орле тIема госпитале хул. Операционни сестрас А. Н. Маковейс дакъа лаьцад Орлей Курскей хиннача доккхача тIемашка. 51-ча эскарца Литва, Эстони мукъайоаккхаш а хинай из. Ше кхоца еш Iоажала кIалхарбаьхаб командираш, бIухой.

1945 шера бIаьсти Анна Никитичнас дIаболабу машарера къахьегам. ХIанз из болх беш я йиълагIча городской больнице хирургически отделене. Цунна лалла къахьегаш ба шоай балха дика говзанчаш медицински сестраш Татаркина Антонина Григорьевна, Боровенко Лидия Афанасьевна. Цар больнице болх бу ха ткъаь шерал тIехъяьнай. Иштта лоархIаши сийдеши ба укхаза медсестра Хажалиева Яхан сестра-хозяйка Зыкова Нина Ивановнаи.

Больница йоазоний книжка тIа дукха да медицински болхлошта баркал оалаш дег тIара яздаь дIайха дешаш. Массане а баркал йоах наьха унахцIено лораеш болча кIай халаташ дувхача наха.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ТАХАНИ КХОАНЕИ ХУРГДА

17 май

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00.—11.00. Болх бу бераштен кхелетараштен лаьрхIача «Заманхо» яхача кинотеатро. 10.00. Къахьегамхой самодеятельни творчества 1-гIча турата хьажар. «Фаьлгий дунен чу» яхача техникий кружока творчески отчет 10.00. Фашистски Германи эшаяь Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь профтехобразоване дешархой технически творчества выставка. 15.00. Болх бу аттракционий городоко. 14.00. «Къона ленинец» яха клуб. В. И. Ленина цIерагIа пионерски организаци хьахилара денна хетаяь Iуйре. 18.00. Ахканара кинолекторий. «Ядерни, химически, бактериологически герзах миштa лорадала веза» яха лекци. 19.00. Iилма - популярни фильмаш хьокхар. 19.00. Ахканара халхара майда. Кагирхой салаIара сайре.

Химиккий культура Дворец. 17.00. С. Тюленина цIерагIара клуб. ТIема ветеранашца вIашагIкхетар. 17.30. «Шун хаттараштa - жоп лу оаха» яха юридически консультации. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. РСФСР Лакхехьарча Советеи къахьегамхой депутатий моттигерча Советашкен хоржамаш лаца хетаяь «Советаш — халкъа Iаьдал» яха беседа.

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. 11.00. Ловзараш ду майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 17.00. Къайла театр. В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецa халкъа музыкальни театра концерт. 18.00. Къайла театр. Республикански просвещене болхлой цIей художественни самодеятельноста ловкъашхой отчетни концерт. 18.30. Кинолекторий. «КПСС ЦК декабрьски Пленума (1974 ш.) решенеш — пятилетка чакхйоалача шера партин, советски халкъо кхочашде лерхIачун программа» яха лекци. 19.00. Къайла театр. Механизаци учетеи техникума дешархой городa школай выпускникашца вIашагIкхетар. 19.00. Фашистски Германи эшаяь Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь «Халкъа чIир лехараш» яха кинофестиваль. 19.00. Халхара майда. Халхарий сайре.

18 май

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 9.00. Болх бу аттракционий городоко. 9.00—11.00. Болх бу бераштен кхелетараштен лаьрхIача «Заманхо» яхача кинотеатро. 10.00. Коталон 30 шу дизара хетаяь профтехобразоване дешархой технически творчества выставка. 11.00. Къахьегамхой самодеятельни творчества 1-ча турата хьажар. ХIанзарча бальни халхара школа «Вальса дунен тIа» яха творчески отчет. 14.00. Виноградовай «Iуйре» яхача книжках йола беседа. 18.00. «СССР-а дунен халкъашта юкъера хьал» яха харжархошта лаьрхIа лекци. 19.00. Доазол дехьара кинохроника хьахьокхар. 19.00. Ахканара халхара майда. Кагирхой салаIара сайре.

Химиккий культура Дворец. 10.00. «Са мохк — пионерий» яха асфальта тIа сурт диллара конкурс. 11.00. Болх бу «Тоатолг» яхача кинотеатро. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. «Пионер — дика доттагIен тешаме новкъости» яха дешархошта лаьрхIа Iуйре. 10.00. Болх бу «Космонавт» яхача берий кинотеатро. 10.00. Завода беш Филателистий клуба заняти. 17.30. «Союза керда гIишлош» яха тематически кино.

С. М. Кирова цIерагIа культура парк. 10.00. «Масса хана хилба машар» яхача дениза къонача музыкантий городской цIей. 10.00. Болх бу парка эрригача аттракционаша. 11.00. Къайла театр. Республикански просвещене болхлой цIен балетни кружока отчетни концерт. 14.00. Ловзараш ду майда. Массовкаш, ловзараш, викторинаш. 16.00. Къайла театр. Къонача музыкантий городской цIей торжественно хьалетар. Города берий музыкальни школай концерт. 17.00. Къайла театр. №№ 1, 4, 6, 7 йолча музыкальни школай дешархой концерт. 17.00. Къайла театр. №№ 2, 3, 5, 8 йолча музыкальни школай дешархой концерт. Музыкальни раковина. Республикански хоровой общества берий музыкальни школай концерт. 18.30. Кинолекторий. «СССР дунен халкъашта юкъера хьал» яха лекци. 19.00. Халхара майда. Халхарий сайре.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 МАЙ.

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Iуйрийнара гимнастика. 9.20 Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Абагдейка». 10.00 — Шоана, дай-ноаной. 10.30 — «Обретешь в бою», яха телевизионни художественни фильм. 5-гIа сери. 11.35 — Босбола телевидени. «Iуйрийнара почта» яха музыкальни программа. 12.05 — Коталон 30 шу. Ерригсоюзни художественни выставка. 12.25— Концерт. 12.35 — ДикагIдола товараш — дукхагIа. 13.05 — «Могашалла», Iилма-популярни программа. 13.35 — Кагирхошта йола музыкальни программа. 15.45 — Мультфильмай программа. 16.15 — Политически обозревателa Ю. Жуковс жоп лу телехьажархой хаттараштa. 17.00 — Хьайбай дунен чу. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Арарат» 19.45 — Босбола телевидени. «Бакъ долча гIулакха тIехьа къовсам лоаттабераш». Палестина мукъаяккхара организаце исполкома председателa Ясира Арафата интервью. 19.55 — Центральни телевидени экране тIа да Чарли Чаплина дакъа лоацаш дола фильмаш. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. «Салтеи гIарбаши» яхача фильм-спектакла премьера. 22.40 Халхарий зал. 23.10 — Баскетболах дола дунен халкъашта юкъера вIашагIкхетар. СССР — США (кхалнах). Езача атлетиках йолча ЦСКА Дворецера передача. Пистеяьлча — кердадараш, передачай программа.

II-ПРОГРАММА

12.35 — «Монолог» яха художественни фильм. 17.00 — «Шун каьхатех» Концерт. 17.30 — Вай доттагIий экран. «Долалай».

18 МАЙ.
I-ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени, «Будильник». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва». 11.00 — Музыкальни киоск. 11.30 — Шозза Советски Союза Турпалца, Советски Союза Маршалца П. К. Кошевойца «Орленок» яхача телестуде къонача корреспонденташца вIашагIкхетар. 12.15 — «Сакъердаме календарь». Концерт. 12.30 — Юртара сахьат. 13.30 — Босбола телевидени. Дунеихалкъашта юкъера панорама. 14.00 — Хоккеях йола СССР чемпионат. ЦСКА — «Крылья Советов». Перерывах — документальни фильмаш. 16.15 — «Литературни вIашагIкхетараш». Константин Симонов. 17.00 — Босбола телевидени. «Кинонихъберий клуб». 18.00 — Кердадараш. 18.25 — «Моаршал да хьога, пионерски цIей». Номер 20 йолча Грозерча юкъерча школа дешархой къамаьл. 18.40 — Босбола телевидени «Илли-75». 19.00 — Босбола телевидени. Футболах йола Европа чемпионат. СССР — Ирланди. Киевера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Искусства мастерий концерт. Пистеяьлча — дунен велогонка. Польшера передача. Кердадараш. Передачай программа.

II-ПРОГРАММА

12.15 — «Горгали». Дешархошта йола программа (нохчий меттала). 12.45 — Бераштa дола мультфильмаш. 13.05 — Документальни фильма кинозал. 16.40 «Мертвые души» яха телевизионни спектакль. 1-гIа сери. 18.15 — Мультфильмай программа. 18.40 — «Мертвые души» яха телевизионни спектакль, 2-гIа сери. 19.30 — Концерт.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. малхбоалехьара 3—7 метр, къилбаселехьарча районашка 7—12 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 23—28, Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, къулбехьенгахьа ди а къувкъаш, бе-беча оагIоахьара 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура буйсашка 10—15, денношка 23—28 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры—3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Заказ № 3146.